

Έντυπο υλικό στα

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Γ' ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

**Ανακαλύπτουμε εικόνες,
πρόσωπα και ιστορίες**

Τόμος 1ος

**Έντυπο προσωρινό υλικό στα
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

**Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ
Ανακαλύπτουμε εικόνες,
πρόσωπα και ιστορίες**

**Το έντυπο προσωρινό υλικό στα
Θρησκευτικά δημιουργήθηκε με
την ευθύνη της Επιτροπής Εμπει-
ρογνωμόνων του Ινστιτούτου Εκ-
παιδευτικής Πολιτικής στο πλαίσιο
υλοποίησης του Υποέργου «Εκ-
πόνηση Προγραμμάτων Σπουδών
Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης και Οδηγών για τον Εκ-
παιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών
Προσεγγίσεων» της Πράξης «ΝΕΟ
ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) -**

Νέο Πρόγραμμα Σπουδών». Το παρόν υλικό συνοδεύει το αντίστοιχο Πρόγραμμα Σπουδών και τον Οδηγό Εκπαιδευτικού.

Στο έντυπο προσωρινό υλικό για τα Θρησκευτικά Γ΄ Δημοτικού συνεργάστηκαν με τα μέλη της Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων, και είχαν την παιδαγωγική επιμέλεια οι παρακάτω εκπαιδευτικοί:

ΣΥΝΤΑΞΗ ΦΑΚΕΛΟΥ

**Σταύρος Γιαγκάζογλου,
Σύμβουλος ΥΠΠΕΘ**

**Θανάσης Νευροκοπλής,
ΜΤη Θεολογίας, εκπαιδευτικός
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης,**

**μέλος της Επιτροπής Εμπειρογνω-
μόνων**

**Αντώνης Παναγάκης,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης, μέλος της Επιτροπής
Εμπειρογνωμόνων**

**Κατερίνα Βαλλιανάτου,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

**Ματίνα Βαρκάδου,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης, θεολόγος**

**Δήμητρα Κολόμβου,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

**Πηνελόπη Νικολαΐδου,
εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης**

**ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΠΟΙΗΣΗ
ΦΑΚΕΛΟΥ**

Θανάσης Νευροκοπλής

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Γιάννης Ζήκας, Φιλοκαλικό (1986)

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ειδικής Αγωγής του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΦΑΚΕΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

**Έντυπο προσωρινό υλικό στα
Θρησκευτικά Γ' Δημοτικού**

Τόμος 1ος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΑΘΗΝΑ 2017

Γεια σου .....

.....
.....

(σου άφησα χώρο για το όνομά σου)

Εσύ κι εγώ μαζί, θα αρχίσουμε το καινούριο μάθημα της Τρίτης τάξης: τα Θρησκευτικά. Ένα ταξίδι στον κόσμο της θρησκείας με οδηγό τις εικόνες, τις περιγραφές, τα πρόσωπα και τις ιστορίες που θα βρεις

στις σελίδες μου. Στη διαδρομή θα ανακαλύψουμε την ορθόδοξη χριστιανική παράδοση αλλά και κάποια στοιχεία από την παράδοση άλλων θρησκειών. Οι δημιουργικές δραστηριότητες που θα κάνεις στην τάξη με την καθοδήγηση του δασκάλου ή της δασκάλας σου, ελπίζω να σου δώσουν την ευκαιρία να κατανοήσεις πόσο σημαντικό είναι να ζούμε όλοι μαζί στον όμορφο κόσμο που μας χάρισε ο Θεός.

Καλό μας ξεκίνημα!

Ζούμε μαζί ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1

**Μέσα στην κοινωνία ζούμε με την
οικογένεια, με τους φίλους, με τους**

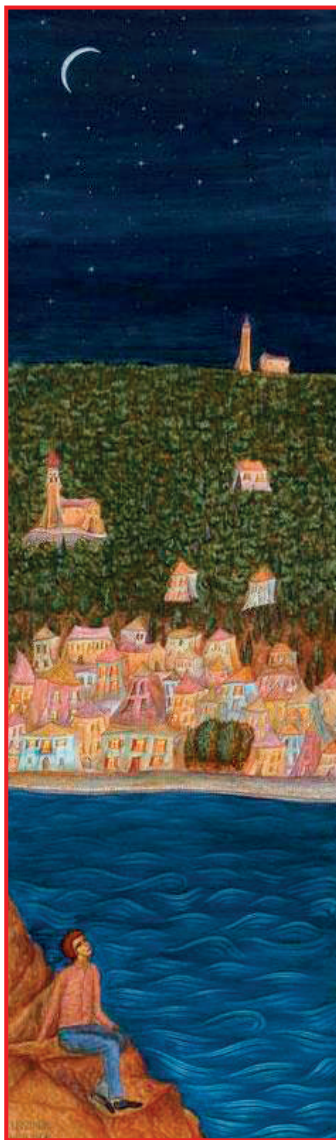
9 / 9

συμμαθητές μας και μαζί τους μοιραζόμαστε τις χαρές, τις λύπες και τα προβλήματά μας. Είναι σημαντικό να νοιαζόμαστε ο ένας για τον άλλον· να δείχνουμε στους άλλους την αγάπη και τον σεβασμό μας, χωρίς να κάνουμε διακρίσεις, όσο κι αν κάποιες φορές στη συνύπαρξή μας με τους άλλους αντιμετωπίζουμε προβλήματα ή συγκρούσεις.

Ι. Οι άλλοι κι εγώ

Οικογένεια, συγγενείς, φίλοι,
συμμαθητές, ομάδες συνομηλί-
κων

Ένας ίσον κανένας

Ένας ίσον κανένας,
κανένας ίσον μηδέν.
Γιατί να μένεις μόνος
όταν υπάρχει παρέα
εδώ;

Οδός Σκουπιδοπόλεως
και λουλούδι ουδέν.
Μα κάτι γύρω ανθίζει κι
ανθίζει όταν μαζί
σ' έχω εγώ.

Έχω εγώ μαζί μου την
Τζέλα, έχω εγώ μαζί
μου την Λέλα,
έχω εγώ μαζί μου τον
Κόρνα.

Περιβόλια γίνονται οι δρόμοι,
μίκυ μάους οι αστυνόμοι,
τ' όνομά μου κανείς δεν ξεχνά.

Λα, λα, λα...

Ένας ίσον κανένας, έλα μαζί μας
και συ.

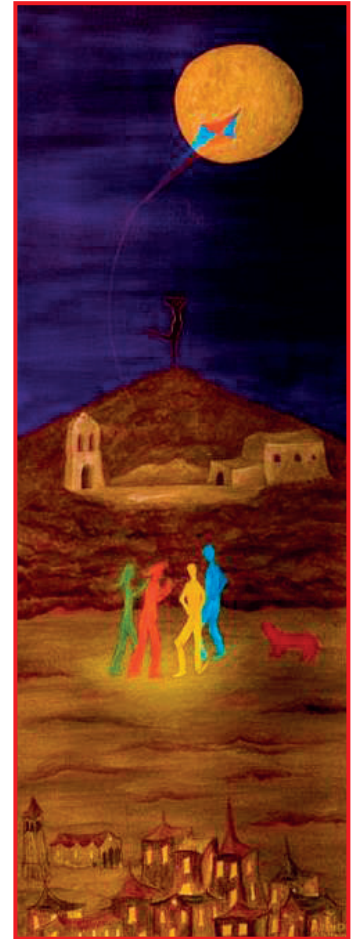
Γιατί να μένεις μόνος όταν
υπάρχουμε οι τρεις μας εδώ;

Σκηνή θα γίνει ο δρόμος
και κει θα ζούμε μαζί.
Κι αν κάτι σε τρομάξει,
θα έρθω και θα το διώξω εγώ.
Γιατί έχω μαζί μου την Τζέλα,
έχω εγώ μαζί μου την Λέλα,
έχω εγώ μαζί μου τον Κόρνα.
Και τα σύννεφα είναι μπαμπάκι
κι από σοκολάτα οι δράκοι.
Το σκοτάδι τη μέρα γεννά.
Έχω εγώ μαζί μου την Τζέλα,

έχω εγώ μαζί μου την Λέλα,
έχω εγώ μαζί μου τον Κόρνα.

Ένας ίσον κανένας,
κανένας ίσον μηδέν.
Ένας ίσον κανένας,
κανένας ίσον μηδέν.

Τζέλα, Λέλα, Κόρνας και
ο Κλεομένης, Ένας ίσον
Κανένας,
Μουσική, Στίχοι: Φοίβος
Δεληβοριάς

Γλυκό τσαμπί σφύλι

Εγώ με τ' Αραπάκι
και με το Κινεζάκι
και τον Αμερικάνο
κινάμε για κει πάνω,

13 / 10 - 11

κει πάνω στο φεγγάρι
μια μέρα του Γενάρη.

Εγώ με τ' Αραπάκι
και με το Κινεζάκι
και τον Αμερικάνο
ακόμα παραπάνω
θα φτάσουμε ως τον Άρη
μια μέρα του Φλεβάρη.

Εγώ με τ' Αραπάκι
με τ' Αμερικανάκι
και τον μικρό Κινέζο
τρελαίνομαι να παίζω.

Μ' αφού μας εμποδίζουν
κι αφού μας ξεχωρίζουν
θα μπούμε σ' έναν πύραυλο
να πάμε σ' άλλο αστέρι
μια μέρα μεσημέρι.

Τι τάχα κι αν δεν έχουμε
το ίδιο χρώμα όλοι
στο γύρω γύρω όλοι;
Το θέλουμε και θα 'μαστε
αχώριστοι και φίλοι
γλυκό τσαμπί σταφύλι.

**Μουσική: Στέφανος Βασιλειάδης,
Στίχοι: Μαρία Γουμενοπούλου**

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Παιχνίδι γνωριμίας: Καθισμένοι σε κύκλο, πετώντας ένα μπαλάκι ο ένας στον άλλο, λέμε το όνομά μας και κάτι που μας αρέσει.
- 2.** Καθισμένοι σε κύκλο συμπληρώνουμε φράσεις όπως: όταν θυμώνω

....., όταν φοβά-
μαι ....., με σκοπό να
αποδεχθούμε και να εξωτερι-
κεύσουμε τα συναισθήματά
μας στην ομάδα της τάξης.

3. «Ο καλύτερός μου φίλος»: σε
μια κόλλα χαρτί, γράφουμε
τρία πράγματα που μοιραζό-
μαστε με τον καλύτερό μας
φίλο και τα παρουσιάζουμε
στην τάξη.

4. Ακούμε το τραγούδι «Ένας
ίσον κανένας», ενώ διαβά-
ζουμε τους στίχους από το
βιβλίο μας. Έπειτα, σημει-
ώνουμε στις γραμμές τρία
πράγματα που μοιραζόμαστε
με τον καλύτερο φίλο μας ή
την καλύτερη φίλη μας.

i. ....

.....

ii. ....

.....

iii. ....

.....

5. Ακούμε το τραγούδι «Γλυκό τσαμπί σταφύλι», ενώ διαβάζουμε τους στίχους από το βιβλίο μας. Έπειτα, σημειώνουμε τρία πράγματα που μοιραζόμαστε με τον καλύτερο φίλο μας ή την καλύτερη φίλη μας.

Νικηφόρος Βρεττάκος, Μικρό ποίημα της φιλίας

Όταν ήμουν μικρό παιδί,
όπως είναι τ' αρνάκια
που παίζουνε στο λιβάδι την άνοιξη

17 / 11 - 12

είχα φίλους τις πασχαλίτσες,
είχα φίλους τις λιμπελούλες,
είχα φίλους τα λουλουδάκια.

Μετά που μεγάλωσα,
αγαπούσα το φως και κοιτούσα
ψηλά.

Είχα φίλους τα όνειρα.
Τα χρόνια περνούσανε
και τώρα που πια
δεν είμαι όπως τ' αρνάκια
που παίζουνε στο λιβάδι την άνοιξη
και δεν κάνω όνειρα,
έχω φίλους μου τα παιδιά,
το Δημήτρη, το Νικηφόρο,

έχω φίλους μου τα παιδιά,
τα λευκά και τα έγχρωμα,
την Πάλμο, το Λη,

έχω φίλους μου τα νεγράκια
και θυμάμαι τις πασχαλίτσες
και θυμάμαι τις λιμπελούλες
και θυμάμαι τα λουλουδάκια
και θυμάμαι τα όνειρα.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Χωριζόμαστε σε ομάδες και
κάθε ομάδα φτιάχνει μια ζω-
γραφιά με θέμα μια από τις
παρακάτω φράσεις. Με την
ομάδα μας, συζητάμε προβλή-
ματα που μπορεί να έχουμε
στις σχέσεις με τους φίλους
ή τις φίλες μας. Σημειώνου-
με ένα ή δύο που μπορεί να
έχουν οι περισσότεροι στην
ομάδα, τα σκεφτόμαστε και

προτείνουμε λύσεις.

- ↓ Οι καλοί φίλοι είναι τα σπάνια κοσμήματα της ζωής: δύσκολο να τα βρούμε και αδύνατον να τα αντικαταστήσουμε!
- ↓ Όποιος βρει φίλο πιστό, έχει βρει ακριβό θησαυρό! (Σοφ. Σειρ. 6, 14)
- ↓ Δεν υπάρχει αντάλλαγμα ενός πιστού φίλου. (Σοφ. Σειρ. 6, 15)

Μια νέα αρχή

Μες στην βροχή προσπαθεί ένα παιδί
Να ανάψει λευκό μικρό κερι
Άνεμος φυσάει και κανείς
δεν βοηθάει
Να φανεί μια φλόγα στο κερι

Περνάει ο καιρός
Όλοι θέλουν λίγο φως

21 / 12 - 13

Μα κανείς δεν είναι τολμηρός
Υπάρχει πόνος που δεν γιατρεύει
ο χρόνος
την ψυχή σαν δεν ανοίξει ο ουρανός

Όλοι μαζί, μια νέα ελπίδα
Όλοι μαζί μια νέα αρχή, μια
ηλιαχτίδα

Το παιδί κρατάει
το κερί και σας ρωτάει
Ποιος θέλει που 'χει την καρδιά
ψυχρή να ζεσταθεί

Μια αστραπή, που την γέννησε η
βροχή

Με μια λάμψη ανάβει το λευκό κερί
Τότε όλοι ξεχνάνε τον φόβο και
ζητάνε

Απ' το παιδί για να φωτίσει όλη την
γη

Όλοι μαζί, μια νέα ελπίδα
Όλοι μαζί μια νέα αρχή, μια
ηλιαχτίδα

Είναι αρκετή
Μια παλάμη παιδική
Να αγγίξεις για να δεις
πως είναι όμορφη η ζωή

Τι μικρός είναι ο κόσμος τι μικρός
Είναι εύκολο να γίνει φωτεινός

Είναι αρκετή
Μια παλάμη παιδική
Για να λάμψει πια η φλόγα στο κερί

We are the world,
Στίχοι: Τάκης Θεοδωρόπουλος,
Μουσική: Lionel Richie

Κρίσεις και προβλήματα

Παροιμίες

- ↓ Καλύτερα από μακριά και αγαπημένοι παρά από κοντά και μαλωμένοι.
- ↓ Μαζί μιλάμε και χώρια καταλαβαίνουμε.
- ↓ Όταν χτυπιούνται δυο σταμνιά, το ένα απ' τα δυο θα σπάσει.
- ↓ Όταν τα σκυλιά τρώγονται, ο λύκος τρώει τα πρόβατα
- ↓ Δυο γάιδαροι μαλώνανε σε ξένο αχυρώνα.
- ↓ Άμα δε θέλει ο ένας, οι δύο δε μαλώνουν.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διαβάζουμε τις παροιμίες και συζητάμε για να βρούμε το θέμα με το οποίο πραγματικά ασχολούνται. Στη συνέχεια, ζωγραφίζουμε όποια παροιμία μας έκανε εντύπωση.

Εγώ κι εσύ μαζί

Εγώ κι εσύ μαζί.

Όταν η τύχη σου θα 'ναι φευγάτη,
και συ μακριά απ' το ζεστό σου

κρεβάτι,
τότε θυμήσου τη χρυσή συμβουλή.

25 / 13 - 14

Τα βάσανά σου είναι και δικά μου,
και για τους δυο μας χτυπάει η
καρδιά μου.

Δυο φιλαράκια με μια ψυχή,
εγώ κι εσύ μαζί.

Μπορείς αν θες να βρεις πιο
έξυπνους φίλους,
να 'ναι μεγάλοι και πιο δυνατοί.

Μπορείς!!!

Αλλά να ξέρεις τη δικιά μου αγάπη,
δε θα στη δώσει φιλαράκο κανείς...

Κι όσο περνάνε και φεύγουν τα
χρόνια,

και η φιλία μας θα μένει αιώνια,
εγώ κι εσύ μαζί!

Εγώ κι εσύ μαζί (1995),

Στίχοι: Τζίμης Πανούσης Μουσική:

Randy Newman, Αλκίνοος

Ιωαννίδης & Τζίμης Πανούσης

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διαβάζουμε πρώτα τους στίχους και στη συνέχεια ακούμε το τραγούδι «Εγώ κι εσύ μαζί». Ποιες σκέψεις και συναισθήματα μάς γεννιούνται καθώς ακούμε το τραγούδι; Σημειώνουμε 5 λέξεις που μας ήρθαν έτσι στο μυαλό, και, εμπνευσμένοι από αυτές, ζωγραφίζουμε τη «φιλία».

Αγάπη, φροντίδα, συγγνώμη **Αν όλα τα παιδιά της γης**

Αν όλα τα παιδιά της γης
πιάναν γερά τα χέρια
κορίτσια αγόρια στη σειρά
και στήνανε χορό
ο κύκλος θα γινότανε
πολύ πολύ μεγάλος
κι ολόκληρη τη Γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ.

28 / 14 - 15

Αν όλα τα παιδιά της γης
φωνάζαν τους μεγάλους
κι αφήναν τα γραφεία τους
και μπαίνουν στο χορό
ο κύκλος θα γινότανε
ακόμα πιο μεγάλος
και δυο φορές τη Γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ.

Θα 'ρχόνταν τότε τα πουλιά
θα 'ρχόνταν τα λουλούδια
θα 'ρχότανε κι η άνοιξη
να μπει μες στο χορό
κι ο κύκλος θα γινότανε
ακόμα πιο μεγάλος
και τρεις φορές τη Γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ!

Αν όλα τα παιδιά της γης (1997),
Ποίηση: Γιάννης Ρίτσος Μουσική:
Μίμης Πλέσσας

Γκρεμίζοντας τους τοίχους

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν ένας γίγαντας που είχε ένα ωραίο σπίτι με υπέροχο κήπο. Στον κήπο υπήρχαν όλων των ειδών τα δέντρα, γεμάτα με γλυκύτετους καρπούς. Υπήρχαν επίσης πολλά λουλούδια με ευωδιαστά αρώματα και υπέροχα χρώματα. Όταν ο γίγαντας έλειπε τα παιδιά χαίρονταν πολύ να παίζουν στον κήπο του. Ξαφνικά, ένα απόγευμα γύρισε ο γίγαντας μετά από πολύ καιρό απουσίας. Βλέποντας τα παιδιά μέσα στον αγαπημένο του κήπο, θύμωσε πάρα πολύ. Άρχισε να κουνάει τα χέρια του δυνατά και να φωνάζει: «Φύγετε γρήγορα από δω! Ο κήπος είναι δικός μου! Μόνο δικός μου!». Τα παιδιά τρόμαξαν πολύ και

το έβαλαν στα πόδια. Ο γίγαντας,
αφού έχτισε έναν τεράστιο τοίχο
γύρω από τον κήπο του, κρέμασε
και μια επιγραφή στην πόρτα που
έλεγε: «Οι παραβάτες θα διώκο-
νται». Έτσι τα παιδιά δεν μπορού-
σαν να παίξουν πια εκεί...

Ο καιρός περνούσε και ήρθε ο χειμώνας κι έστρωσε παντού το λευκό του πέπλο. Η μόνη παρέα του γίγαντα ήταν ο βοριάς και το χαλάζι. Κι ο καιρός περνούσε και ήρθε η άνοιξη, και όλα τα δέντρα άνθισαν και μοσχοβολούσαν, μα στον κήπο του γίγαντα κανένα δέντρο δεν έβγαζε λουλούδια, κανένα πουλάκι δεν έχτιζε εκεί τη φωλιά του· μόνο χιόνι και παγωνιά... Πέρασε η άνοιξη, ήρθε το καλοκαίρι. Όμως ο γίγαντας που κοιτούσε συνέχεια από το παράθυρό του, έβλεπε τον κήπο του ξερό και παγωμένο. Το ίδιο ένιωθε και την καρδιά του. Μόνη του συντροφιά είχε τη λύπη και τη μοναξιά. Ήταν έτσι για πολύ καιρό. Κλεισμένος στο ψηλό του σπίτι, δεν περίμενε πια τίποτα,

όταν ξαφνικά ένα πρωί άκουσε ένα πουλί να κελαηδάει. Έτρεξε έκπληκτος στο παράθυρο να δει από πού ερχόταν αυτό το γλυκό κελάηδημα και τι να δει; Από ένα μικρό άνοιγμα στον τοίχο τα παιδιά είχαν τρυπώσει μέσα και κάθονταν στα κλωνιά των δέντρων. Σε κάθε δέντρο που αντίκριζε υπήρχε και ένα μικρό παιδί. Και τα δέντρα χαίρονταν τόσο πολύ που είχαν μαζί τους πάλι τα παιδιά, ώστε σκεπάστηκαν με άνθη και αργοσάλευαν τα κλαδιά πάνω απ' τα κεφάλια τους. Τα πουλιά πετούσαν εδώ κι εκεί και τιτίβιζαν ενθουσιασμένα, και τα λουλούδια πρόβαλαν απ' το χορτάρι κοιτάζοντας χαμογελαστά. Τότε ο γίγαντας, γεμάτος χαρά, έτρεξε στον κήπο φωνάζοντας: «Μα τι εγλωιστής

που ήμουν... Ο κήπος ανήκει και στα παιδιά! Χωρίς αυτά δεν υπάρχει ζωή, δεν υπάρχουν λουλούδια, δεν υπάρχει χαρά». Λέγοντας αυτά, άνοιξε διάπλατα τα χέρια του και αγκάλιασε τα παιδιά. Εκείνη την ημέρα ο γίγαντας γκρέμισε τον τοίχο και από τότε έπαιζε μαζί με τα παιδιά τα πιο όμορφα παιχνίδια του κόσμου!

Όσκαρ Ουάιλντ, Ο εγωιστής γίγαντας

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ακούμε και, αν το ξέρουμε, τραγουδάμε κι εμείς το τραγούδι «Αν όλα τα παιδιά της γης». Στη συνέχεια η δασκάλα/ο δάσκαλός μας θα μας διαβάσει το

απόσπασμα από τον «Εγλωιστή Γίγαντα». Χωρίζουμε ένα χαρτί στα δύο και ζωγραφίζουμε ή φτιάχνουμε ένα κολλάζ με εικόνες για το τραγούδι και την ιστορία που ακούσαμε.

II. Ιστορίες από την Παλαιά Διαθήκη

Δύο διαφορετικά αδέρφια: Η ιστορία του Ησαΰ και του Ιακώβ

Ο Ισαάκ και η Ρεβέκκα απέκτησαν δύο δίδυμα αγοράκια. Το πρωτότοκο το ονόμασαν Ησαΰ και τον δεύτερο Ιακώβ. Ο Ησαΰ ήταν κοκκινωπός και τριχωτός και μεγαλώνοντας

έγινε ένα δυνατό και τολμηρό αγόρι που αγαπούσε το κυνήγι. Ο Ιακώβ ήταν φρόνιμος, γλυκομίλητος και προτιμούσε να μένει στο σπίτι βοηθώντας τη μητέρα του στις καθημερινές δουλειές. Ο Ισαάκ αγαπούσε περισσότερο τον Ησαύ επειδή του έφερνε κι έτρωγε ζώα και πουλιά που σκότωνε στο κυνήγι. Η Ρεβέκκα αγαπούσε περισσότερο τον Ιακώβ, αφού ήταν κοντά της στο σπίτι.

Μια μέρα, ενώ ο Ιακώβ μαγείρευε φακές, ο Ησαύ γύρισε κουρασμένος και πεινασμένος από το κυνήγι. «Πεθαίνω της πείνας, γρήγορα δώσε μου λίγες φακές», είπε στον αδερφό του. Τότε βρήκε την ευκαιρία ο Ιακώβ και του είπε: «Θα σου δώσω να φας αν μου δώσεις για αντάλλαγμα τα πρωτοτόκιά

σου». Τα πρωτοτόκια ήταν συνήθεια της εποχής εκείνης, σύμφωνα με την οποία αυτός που θα γεννιόταν πρώτος σε μια οικογένεια –ο πρωτότοκος– έπαιρνε την πρώτη ευλογία του πατέρα του, γινόταν ο αρχηγός της οικογένειας, όταν πια θα ήταν γέρος ο πατέρας και έπαιρνε διπλό μερίδιο από την πατρική κληρονομιά. «Εγώ πεινάω. Σε τι να με ωφελήσουν τα πρωτοτόκια; Στα χαρίζω λοιπόν», είπε ο Ησαύ. Έτσι, έδωσε τον λόγο του στον Ιακώβ και αντάλλαξε τα πρωτοτόκιά του με ένα γεμάτο πιάτο φακές.

Γεν 25, 24-34

Όταν ο Ισαάκ γέρασε πολύ δεν έβλεπε πια. Καθώς αισθανόταν ότι πλησίαζε το τέλος του, ήθελε να ευλογήσει τον Ησαύ. Δεν ήξερε βέβαια πως είχε πουλήσει τα πρωτόκια. Του ζήτησε, λοιπόν, να πάει για κυνήγι και να του μαγειρέψει να φάει από τα ζώα που θα έφερνε. Η Ρεβέκκα, όμως, ήθελε να πάρει ο Ιακώβ την πατρική ευχή. Έτσι, σχεδίασε να ξεγελάσει τον Ισαάκ.

Μαγείρεψε δύο κατσικάκια και συμβούλεψε τον Ιακώβ να τυλίξει τα χέρια του και τον λαιμό του με τα δέρματα των δύο κατσικιών και να προσποιηθεί πως ήταν ο τριχωτός Ησαύ.

Ο Ιακώβ άκουσε τη μητέρα του και πήγε το φαγητό στον πατέρα του προσποιούμενος ότι είναι ο Ησαύ. Ο Ισαάκ παραξενεύτηκε ακούγοντας αλλαγμένη τη φωνή του Ησαύ. Μια, λοιπόν, και δεν έβλεπε, ψηλάφισε τα χέρια του Ιακώβ και πίστεψε πως ήταν ο Ησαύ. Αφού έφαγε το νόστιμο φαγητό, έδωσε την ευλογία του στον γιο που ήταν μπροστά του. Έτσι, αντί για τον Ησαύ, ευλογήθηκε ο Ιακώβ. Όταν ο Ησαύ γύρισε από το κυνήγι, ήταν πια αργά! Ο Ησαύ μετάνιωσε

που πούλησε τα πρωτοτόκια, μίσησε τον αδερφό του και ήθελε να τον εκδικηθεί. Έλεγε μάλιστα πως θα τον σκότωνε, μόλις πέθαινε ο πατέρας τους. Η Ρεβέκκα, όταν έμαθε τα σχέδιά του Ησαύ, έστειλε τον Ιακώβ στον αδερφό της που ζούσε σε χώρα μακρινή. Έτσι, ο Ιακώβ εξορίστηκε και η λύπη του ήταν μεγάλη.

Γεν 27, 1-42

Συμφιλίωση Ιακώβ και Ησαύ

Μετά από πολλά χρόνια και αφού ο Ιακώβ είχε πια μεγάλη οικογένεια, έστειλε μήνυμα στον αδελφό του τον Ησαύ και του έλεγε πως ετοιμάζεται να γυρίσει και πως ήρθε ο καιρός να φιλιώσουν πια. Γρήγορα πήρε την είδηση ότι ο Ησαύ έρχεται να τον συναντήσει με τετρακόσιους

άντρες. Ο Ιακώβ φοβήθηκε ότι ερχόταν για να του επιτεθεί και προσευχήθηκε στον Θεό.

Όταν είδε από μακριά τον Ησαύ να έρχεται με τους άντρες του, έτρεξε και προσκύνησε στη γη εφτά φορές πριν τον πλησιάσει. Τότε ο Ησαύ, που του είχε περάσει ο θυμός μετά από τόσα χρόνια, έτρεξε να συναντήσει τον Ιακώβ και τον αγκάλιασε. Έπεσε στον λαιμό του και τον φιλούσε και έκλαιγαν μαζί. Ο Ιακώβ τόσο πολύ ευχαριστήθηκε για την υποδοχή που του έκανε ο αδελφός του ώστε του είπε: «Όταν είδα το πρόσωπό σου, ήταν σαν να είδα το πρόσωπο του Θεού». Ο Ιακώβ πρόσφερε στον αδερφό του πολλά δώρα, τα οποία στην αρχή ο Ησαύ δεν ήθελε να τα πάρει, αλλά

μπροστά στην επιμονή του τελικά δέχτηκε. Μαζί και αγαπημένοι πήραν τον δρόμο της επιστροφής.

Γεν 33, 1-12

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Αφού διαβάσουμε την ιστορία του Ησαύ και του Ιακώβ, βρίσκουμε λέξεις-κλειδιά που κυριαρχούν και επαναλαμβάνονται στις διηγήσεις. Ο δάσκαλος/η δασκάλα μας τις γράφει στον πίνακα σε συννεφάκια, όπως εμείς τις λέμε. Τις παρατηρούμε για λίγο, σκεφτόμαστε και συζητάμε στην τάξη:

- ↓ Ποιες από τις λέξεις-κλειδιά μπορούμε να αναγνωρίσουμε στις σχέσεις μας;
- ↓ Ποιες είναι οι συνέπειές τους τόσο στα πρόσωπα των αφηγήσεων όσο και σε εμάς;

Η ιστορία του Ιωσήφ

Ο Ιακώβ απέκτησε δώδεκα γιους. Ήταν ένας καλός πατέρας, που αγαπούσε όλα του τα παιδιά. Είχε όμως ιδιαίτερη αδυναμία στον μικρότερο γιο του τον Ιωσήφ. Αυτή η αδυναμία του Ιακώβ έκανε τα αδέλφια του Ιωσήφ να ζηλέψουνε. Και πιο πολύ ζήλεψαν, όταν μια μέρα ο Ιακώβ χάρισε στον Ιωσήφ ένα πολύχρωμο χιτώνα. Η ζήλια τους έγινε μίσος

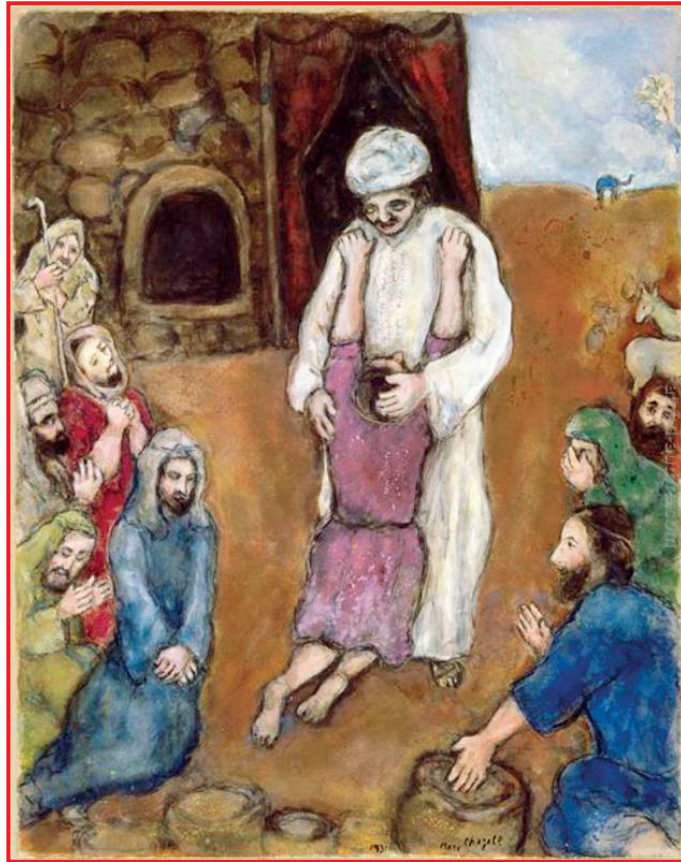
όταν κάποτε ο Ιωσήφ τους διηγήθηκε δύο όνειρά του: «Είδα πως βρισκόμασταν», τους είπε, «στα χωράφια, θερίζαμε και δέναμε όλοι δεμάτια. Ξαφνικά το δικό μου δεμάτι έμεινε όρθιο και τα δεμάτια τα δικά σας έπεσαν και το προσκύνησαν». Έπειτα «είδα πως ο ήλιος, το φεγγάρι και έντεκα αστέρια με προσκυνούσαν». Μετά από αυτά, οι αδερφοί του Ιωσήφ έγιναν έξω φρενών και πήραν την απόφαση να του αφαιρέσουν τη ζωή.

Δεν άργησαν να βρουν την κατάλληλη ευκαιρία. Μια μέρα που ο Ιακώβ έστειλε τον Ιωσήφ στο λιβάδι όπου τα αδέρφια του έβοσκαν τα κοπάδια τους, σκέφτηκαν να τον σκοτώσουν και να πουν στον πατέρα τους πως τον έφαγαν τα άγρια

θηρία. Τότε, ο μεγαλύτερος αδερφός, ο Ρουβήν, τους πρότεινε να μην τον σκοτώσουν, αλλά να τον ρίξουν σε ένα λάκκο. Έτσι και έκαναν. Ο Ρουβήν βέβαια σχεδίαζε να πάει αργότερα και να σώσει τον Ιωσήφ. Ξαφνικά είδαν να περνάει από εκεί ένα καραβάνι με εμπόρους. Πήγαιναν στην Αίγυπτο και οι καμήλες τους ήταν φορτωμένες. Τα αδέρφια αποφάσισαν να πουλήσουν τον Ιωσήφ στους εμπόρους για είκοσι χρυσά νομίσματα. Έπειτα έσφαξαν ένα κατσίκι, λέρωσαν με το αίμα του τον χιτώνα του Ιωσήφ και τον έδειξαν στον πατέρα τους. Ο Ιακώβ, πιστεύοντας πως κάποιο άγριο θηρίο κατασπάραξε τον γιο του, άρχισε να θρηνεί και ήταν απαρηγόρητος.

Γεν 37, 1-35

Οι έμποροι έφεραν τον Ιωσήφ στην Αίγυπτο και εκεί τον πούλησαν σε έναν άρχοντα, τον Πετεφρή. Η εξυπνάδα και οι ικανότητες του Ιωσήφ γρήγορα αναγνωρίστηκαν από τον Πετεφρή. Έτσι γρήγορα του εμπιστεύτηκε όλα του τα υπάρχοντα και τις υποθέσεις του. Μετά από πολλές περιπέτειες του Ιωσήφ, ο ίδιος βασιλιάς της Αιγύπτου,

ο Φαραώ, αναγνώρισε την αξία του και του έδωσε μεγάλη εξουσία πάνω σε όλη τη χώρα.

Όταν έπεσε πείνα σε όλη την περιοχή, τα αδέρφια του Ιωσήφ ήρθαν στην Αίγυπτο να αγοράσουν σιτάρι. Συναντήθηκαν με τον Ιωσήφ, αλλά δεν τον γνώρισαν. Αυτός τους γνώρισε και έκλαψε κρυφά. Μετά από κάποια τεχνάσματα που τους έκαναν να αναλογιστούν το κακό που είχαν κάνει πριν από χρόνια στον αδερφό τους, ο Ιωσήφ αποκαλύφθηκε κλαίγοντας, τους διηγήθηκε όλα όσα είχε περάσει στην Αίγυπτο και τους συγχώρεσε. Μάλιστα δώρισε στον καθένα μια γιορτινή φορεσιά. Τους έδωσε αμάξια φορτωμένα με τρόφιμα και δώρα για τον πατέρα του.

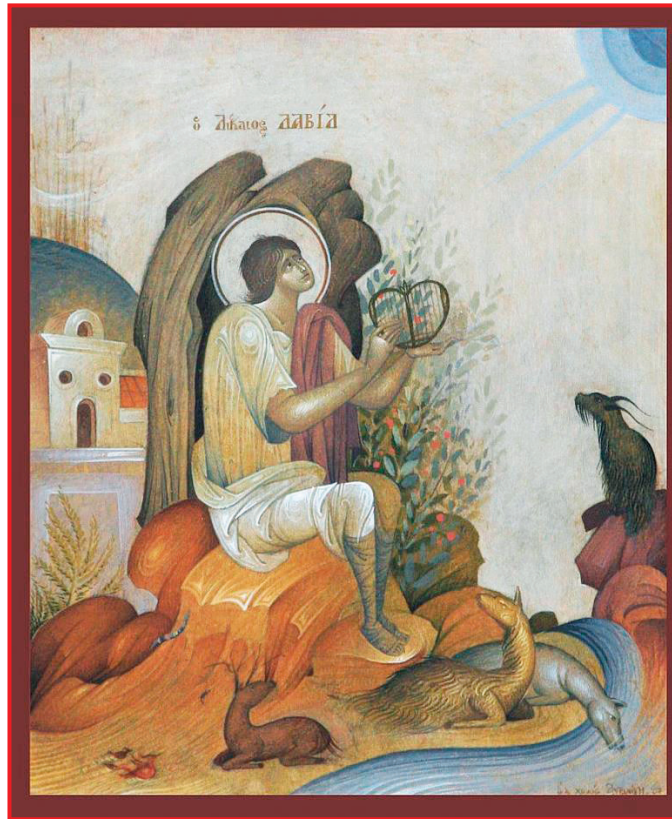
Όταν τα αδέρφια επέστρεψαν στον Ιακώβ τον πατέρα τους, του είπαν ότι ο Ιωσήφ ζει και του διηγήθηκαν όλα όσα είχαν συμβεί. Ο Ιακώβ χάρηκε πολύ και είπε: «Μου φτάνει που ζει ακόμα ο Ιωσήφ, το παιδί μου. Θα πάω στην Αίγυπτο να τον δω πριν πεθάνω». Ο Ιακώβ και όλη η οικογένειά του ξεκίνησαν για την Αίγυπτο όπου ο Φαραώ τους επέτρεψε να κατοικήσουν.

Γεν 37-47 (διασκευή)

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Παρουσιάζουμε με δικά μας λόγια ή με θεατρικό τη σκηνή: «Ο Ιακώβ συναντά και πάλι τον Ιωσήφ».

Δαβίδ και Σαούλ

Μέσα στα μεγάλα παλάτια του βασιλιά Σαούλ ήταν απλωμένη σιωπή. Κανείς δε γελούσε και δε μιλούσε, γιατί φοβούνταν τον βασιλιά. Σκέψεις άσχημες και στενοχώρια τον τυραννούσαν και είχε χάσει τον ύπνο του. Τότε οι υπηρέτες του σκέφτηκαν να βρουν έναν άνθρωπο που να μπορεί να τραγουδάει με

την άρπα του και να κάνει τον βασιλιά να ηρεμεί. Αυτός που βρήκαν ήταν ο Δαβίδ, ο μικρότερος γιος του Ιεσσαί, ένα όμορφο και ευγενικό τσοπανόπουλο που ζούσε στη Βηθλεέμ.

Ο Σαούλ συμπάθησε αμέσως τον Δαβίδ και αποφάσισε να τον κρατήσει στο παλάτι. Ο Δαβίδ, κάθε φορά που ο Σαούλ ήταν θλιμμένος, έπαιρνε την άρπα του και τραγουδούσε. Τα τραγούδια του ήταν απλά και τρυφερά. Μιλούσαν για τον Θεό και για τις ομορφιές της φύσης κι ο Σαούλ γαλήνευε. Έτσι ο βασιλιάς τον αγάπησε, ενώ ο γιος του Ιωνάθαν τον είχε σαν να 'ταν αδερφός του.

Βασ Α΄ 16, 14-23

Πέρασε καιρός πολύς. Ο Δαβίδ έγινε αγαπητός σε όλους. Κοντά στα τόσα του χαρίσματα, στη φρονιμάδα, στην ομορφιά και στο τραγούδι, είχε και γενναία καρδιά. Μια μέρα, ένας λαός γειτονικός, οι Φιλισταίοι ήρθαν εναντίον των Ιουδαίων κι ανάμεσά τους βγήκε ένας γίγαντας που λεγόταν Γολιάθ. Αυτός κορόιδευε και καλούσε όποιον Ιουδαίο είχε θάρρος να μονομαχήσει μαζί του. Μάλιστα φώναζε και έλεγε

πως όποιος από τους δυο νικούσε, εκείνου κι ο στρατός να λογαριαζόταν νικητής. Κανένας όμως δεν τολμούσε να τα βάλει μαζί του, αφού ήταν ο φόβος και ο τρόμος των Ιουδαίων.

Τότε ήρθε στο στρατόπεδο των Ιουδαίων ο Δαβίδ, να φέρει τροφές στ' αδέρφια του που πολεμούσαν. Είδε κι άκουσε κι αυτός τον φοβερό Γολιάθ και πήγε στον βασιλιά Σαούλ για να του δώσει την άδεια να βγει αυτός να μονομαχήσει με τον Γολιάθ. Με τα πολλά παρακάλια κατάφερε να πάρει την άδεια από τον βασιλιά και μόνο με τη σφεντόνα του, το θάρρος του και την πίστη του στον Θεό βγήκε μπροστά. Ο Γολιάθ όταν τον είδε, γέλασε και είπε: «Για σκύλο με πέρασες και βγήκες

μπροστά μου με τη σφεντόνα;». Ο Δαβίδ χωρίς να φοβηθεί προχώρησε λίγο, έριξε με τη σφεντόνα του μια πέτρα που ξάπλωσε κάτω τον Γολιάθ κι έτσι κατάφερε να τον κατατροπώσει. Οι Ιουδαίοι ξεχύθηκαν τότε εναντίον των φοβισμένων Φιλισταίων και τους νίκησαν. Ο βασιλιάς Σαούλ, που είδε την ανδρεία του, έκανε τον Δαβίδ αρχηγό του στρατού. Από τότε ο Δαβίδ έγινε για όλη τη χώρα το σύμβολο της λεβεντιάς και της ομορφιάς. Οι κοπέλες στα πανηγύρια τραγουδούσαν:

Ο Σαούλ νίκησε χιλιάδες,

Μα ο Δαβίδ νίκησε μυριάδες!

Σιγά σιγά όμως ο Σαούλ με αυτά που άκουγε, άρχισε να ζηλεύει, να ανησυχεί και να φοβάται ότι ο Δαβίδ θα του πάρει τον θρόνο. Μέρα

με τη μέρα η ανησυχία του μεγάλω-
νε, ώσπου στο τέλος έγινε μίσος.
Ο Δαβίδ, χωρίς να υποπτεύεται τί-
ποτα, εξακολουθούσε να προσφέ-
ρει τις υπηρεσίες του στον βασιλιά.
Ένα πρωί, την ώρα που έπαιζε την
άρπα του και τραγουδούσε, ο Σα-
ούλ έριξε κατά πάνω του το δόρυ
του και κόντεψε να τον σκοτώσει.

Βασ Α΄ 17 και 18, 6-16

Δαβίδ και Ιωνάθαν

Ο γιος του Σαούλ Ιωνάθαν συμπάθησε πολύ τον Δαβίδ απ' την αρχή της γνωριμίας τους. Έγιναν αχώριστοι φίλοι και ο Ιωνάθαν αγαπούσε τον Δαβίδ σαν τον εαυτό του. Έβγαλε μάλιστα τον μανδύα που φορούσε και του τον έδωσε. Επίσης του έδωσε την πανοπλία του, το ξίφος του, το τόξο και τη

ζώνη του. Όταν κατάλαβε ότι ο πατέρας του, ο Σαούλ, σκόπευε να σκοτώσει τον φίλο του, τον προειδοποίησε να κρυφτεί. Ο Δαβίδ ευχαρίστησε τον Ιωνάθαν, έφυγε και άρχισε να περιπλανιέται μέσα σε λαγκαδιές και σε βουνά. Ο Σαούλ έφριξε όταν έμαθε πως ο Δαβίδ του ξέφυγε. Μετά από καιρό, όταν εχθροί επιτέθηκαν στους Ιουδαίους, ο Σαούλ και ο Ιωνάθαν σκοτώθηκαν σε μια μάχη στο βουνό Γελβουέ. Ο Δαβίδ, μόλις πληροφορήθηκε τον θάνατο του βασιλιά και του αγαπημένου του φίλου Ιωνάθαν, θρήνησε με πόνο αληθινό.

Αλίμονο, η δόξα σου, Ισραήλ,
κονταροχτυπημένη πέθανε πάνω
στους λόφους σου!
Εσείς βουνά πανέμορφα της
Γελβουέ,

βροχή και χιόνι ας μην πέσει ποτέ
να σας χαϊδέψει,
βουνά της Γελβουέ, τόποι των
σκοτωμένων.

Ο Σαούλ και ο Ιωνάθαν, οι αγαπη-
μένοι, ενωμένοι στη ζωή και στον
θάνατο.

Πιο γρήγοροι απ' τους αετούς και
πιο γενναίοι απ' τα λιοντάρια...

Πώς εβασίλεψεν η ομορφιά του
Ιωνάθαν! Λυπούμαι και θρηνώ για
σένα,

Ιωνάθαν αδελφέ μου, που 'σουν
για μένα ο πιο ακριβός μου φίλος.

Βασ Α' 18, 1-4 και Βασ Β' 1, 17-27

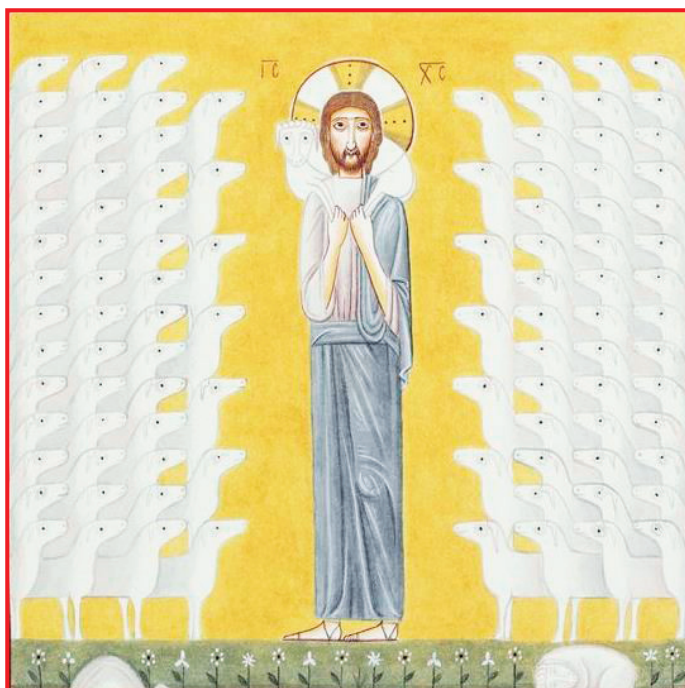
ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Θυμόμαστε και περιγράφουμε στην τάξη μία έντονη διαφωνία που είχαμε μεταξύ μας και συζητούμε πώς νιώσαμε και πώς αντιδράσαμε. Μοιάζει η ιστορία μας με κάποια από τις ιστορίες της Βίβλου που διαβάσαμε; Σε ποια σημεία;

III. Ιστορίες από την Καινή Διαθήκη

Ο καλός ποιμένας

Ανάμεσα στα πλήθη που ακολούθουσαν τον Ιησού για να τον ακούσουν να μιλάει ήταν και οι αυστηροί Φαρισαίοι. Αυτοί σαν φανατικοί υποστηρικτές του Μωσαϊκού Νόμου που ήταν, δεν έβλεπαν με καλό μάτι ότι γύρω από τον Ιησού μαζεύονταν τελώνες και άλλοι άνθρωποι που δεν τηρούσαν τον Νόμο. Έλεγαν μεταξύ τους και κατηγορούσαν τον Ιησού: «Αυτός ο άνθρωπος κάθεται και τρώει με αμαρτωλούς». Τότε ο Ιησούς για να δείξει ότι ήρθε για όλους τους ανθρώπους και κυρίως για τους αμαρτωλούς είπε αυτή τη μικρή ιστορία.

Μια φορά ήταν ένας καλός βοσκός, που είχε εκατό πρόβατα. Μόλις κατάλαβε πως είχε χάσει ένα, άφησε τα ενενήντα εννέα και πήγε στο βουνό για να ψάξει το χαμένο πρόβατο. Όταν το βρήκε, το έβαλε χαρούμενος στους ώμους του και γύρισε σπίτι γεμάτος χαρά. Χάρηκε πιο πολύ για αυτό που είχε ξεφύγει από το κοπάδι και το βρήκε παρά για τα υπόλοιπα που είχε αφήσει για να ψάξει. Γι αυτό προσκάλεσε

τους φίλους του και τους γείτονες και τους είπε: «Χαρείτε μαζί μου, γιατί βρήκα το χαμένο μου πρόβατο».

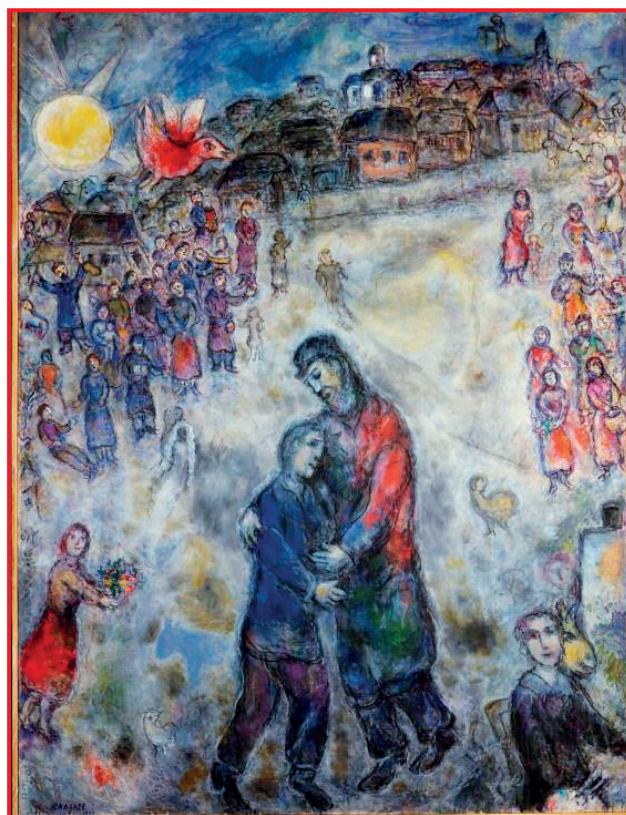
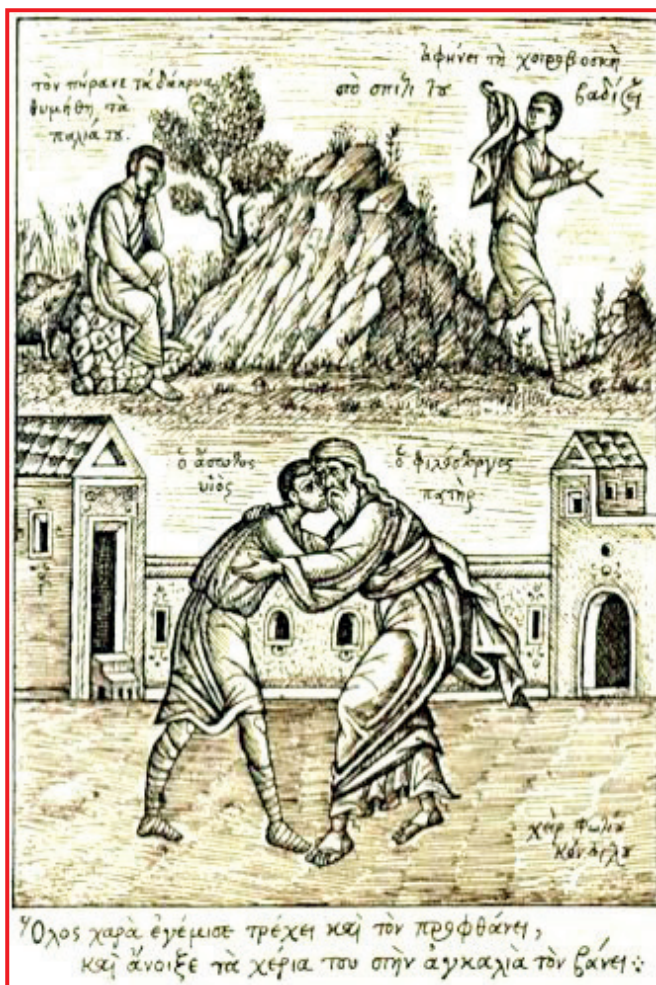
Λκ 15, 1-6

Ένας πατέρας γεμάτος αγάπη: η παραβολή του Ασώτου ή του σπλαχνικού πατέρα

Ένας πατέρας είχε δυο γιους που τους καμάρωνε, είχε κάμπους και περιβόλια πλούσια και κοπάδια πολλά. Ολόκληρη συντροφιά δούλων υπηρετούσανε τις ανάγκες του σπιτιού. Τα είχαν όλα, δεν έλειπε τίποτα. Ώσπου μια μέρα, ξαφνικά, το ένα από τα παιδιά, το μικρότερο, παρουσιάστηκε στον πατέρα. «Θέλω να μου δώσεις το μερίδιο

της περιουσίας που μου αναλογεί», του είπε. Ξαφνιασμένος ο πατέρας προσπαθεί να τον μεταπείσει: «Τι σου λείπει, παιδί μου; Τι είναι εκείνο που δε σου το προσφέρω;». Η επιμονή του γιου ήταν απελπιστική. Είχε πάρει την απόφασή του. Το πατρικό του σπίτι έμοιαζε με φυλακή. Είχε γνωρίσει συντροφιές ελεύθερες. Με αυτές θα έφευγε μακριά, εκεί που δε θα μπορούσε να τον φτάσει η έγνοια κι ο έλεγχος του πατέρα του. Οι φίλοι του μιλούσαν αδιάκοπα για τα εξαίσια πράγματα των μακρινών τόπων. Αδύνατο στάθηκε να τον πείσει ο πατέρας. Με πόνο βαθύ αναγκάστηκε να του δώσει το μερίδιό του. Εκείνος ξεπούλησε ό,τι του ανήκε, πήρε τα χρήματα και έφυγε βιαστικά χωρίς να αποχαιρετήσει κανέναν.

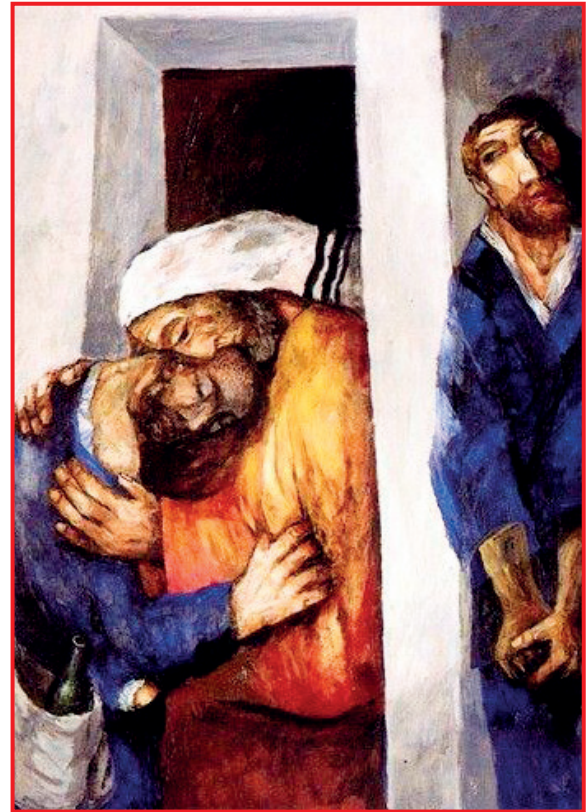
**ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΠΟΥ ΠΗΓΕ ΕΖΗΣΕ
σπάταλα και παρασύρθηκε μακριά
από κάθε τιμιότητα και αρετή. Ένα
πρωί, όταν συνήλθε απ' το μεθύσι
του, ανακάλυψε πως είχε ξοδέψει
όλη του την περιουσία και ήταν πια
σαν ένα έρημο σκυλί στον δρόμο.
Κανείς πια δεν τον εμπιστευόταν**

και δεν τον ήθελε για φίλο. Ο καιρός περνούσε και ξέπεφτε όλο και περισσότερο. Έφτασε στο σημείο να βόσκει γουρούνια για να τρώει κι αυτός λίγη από την τροφή τους. Τότε ήρθε στον νου του ο πατέρας του και το πατρικό του σπίτι που εγκατέλειψε. «Ω να μπορούσα να γυρίσω πίσω», συλλογιζόταν. «Να πέσω στα πόδια του πατέρα μου και να του ζητήσω να με συγχωρήσει. Να μη με δεχτεί σαν παιδί του, μα σαν τον πιο τελευταίο υπηρέτη του, αφού δεν είμαι άξιος να λέγομαι γιος του».

Σα να είχε φτερά στα πόδια έτρεξε πίσω στο σπίτι του. Από μακριά είδε τον πατέρα του που στεκόταν σε ένα ύψωμα κοιτάζοντας τον δρόμο και προσμένοντας το χαμένο

του παιδί. Έτρεξε κοντά του, έπεσε στα πόδια του και είπε: «Πατέρα μου, αμάρτησα σε σένα και στον ουρανό. Μα μετανιώνω. Πάρε με για δούλο σου, πατέρα». Ο πατέρας τον έσφιξε στην αγκαλιά του, «παιδί μου» του φώναζε και τον φιλούσε κλαίγοντας. Ύστερα φώναζε στους υπηρέτες του: «βγάλτε του τα κουρελιασμένα ρούχα, λούστε τον και φορέστε του καθαρά ολόασπρα ρούχα, δώστε του το δαχτυλίδι μου να φορέσει στο χέρι του και σανδάλια στα πόδια του. Κι ύστερα σφάξτε το καλύτερο μοσχάρι να χαρούμε και να γιορτάσουμε. Γιατί το παιδί μου αυτό ήταν νεκρό και αναστήθηκε, ήταν χαμένο και βρέθηκε». Κι έγινε χαρά μεγάλη στο σπίτι εκείνο κι η ευτυχία άπλωσε ξανά τα φτερά της και το σκέπασε.

Σε λίγο άρχισε λαμπρό πανηγύρι. Έλειπε μόνο ο μεγαλύτερος αδελφός. Βρισκότανε στα χωράφια. Σαν γύρισε το βράδυ, είδε το γλέντι και απόρησε. «Ήρθε ο αδελφός σου και ο πατέρας σου από την χαρά του έσφαξε το μοσχάρι το σιτευτό», του είπε ένας υπηρέτης. Θύμωσε ο μεγαλύτερος αδελφός και δεν ήθελε να μπει στο σπίτι. Ο

πατέρας μόλις το πληροφορήθηκε, πήγε κοντά του. «Παιδί μου», του λέει, «έλα μέσα. Ήρθε ο αδελφός σου».

«Ποιος αδελφός μου; Αυτός που 'φαγε τα λεφτά σου με τις αμαρτωλές διασκεδάσεις; Και τώρα εσύ, έσφαξες γι' αυτόν το καλύτερο μοσχάρι; Εμένα τόσα χρόνια που σου δουλεύω ούτε ένα κατσικάκι δεν μου έδωσες για να διασκεδάσω με τους φίλους μου». Κι ο σπλαχνικός πατέρας του είπε: «Παιδί μου, σκέψου καλύτερα. Εσύ κοντά μου δεν ήσουν τόσα χρόνια; Τα δικά μου δεν είναι και δικά σου; Έλα, λοιπόν, και συ μαζί με μας να χαρείς, που ο αδελφός σου ήταν σαν πεθαμένος και αναστήθηκε, ήταν χαμένος και βρέθηκε».

Λκ 15, 11-24

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

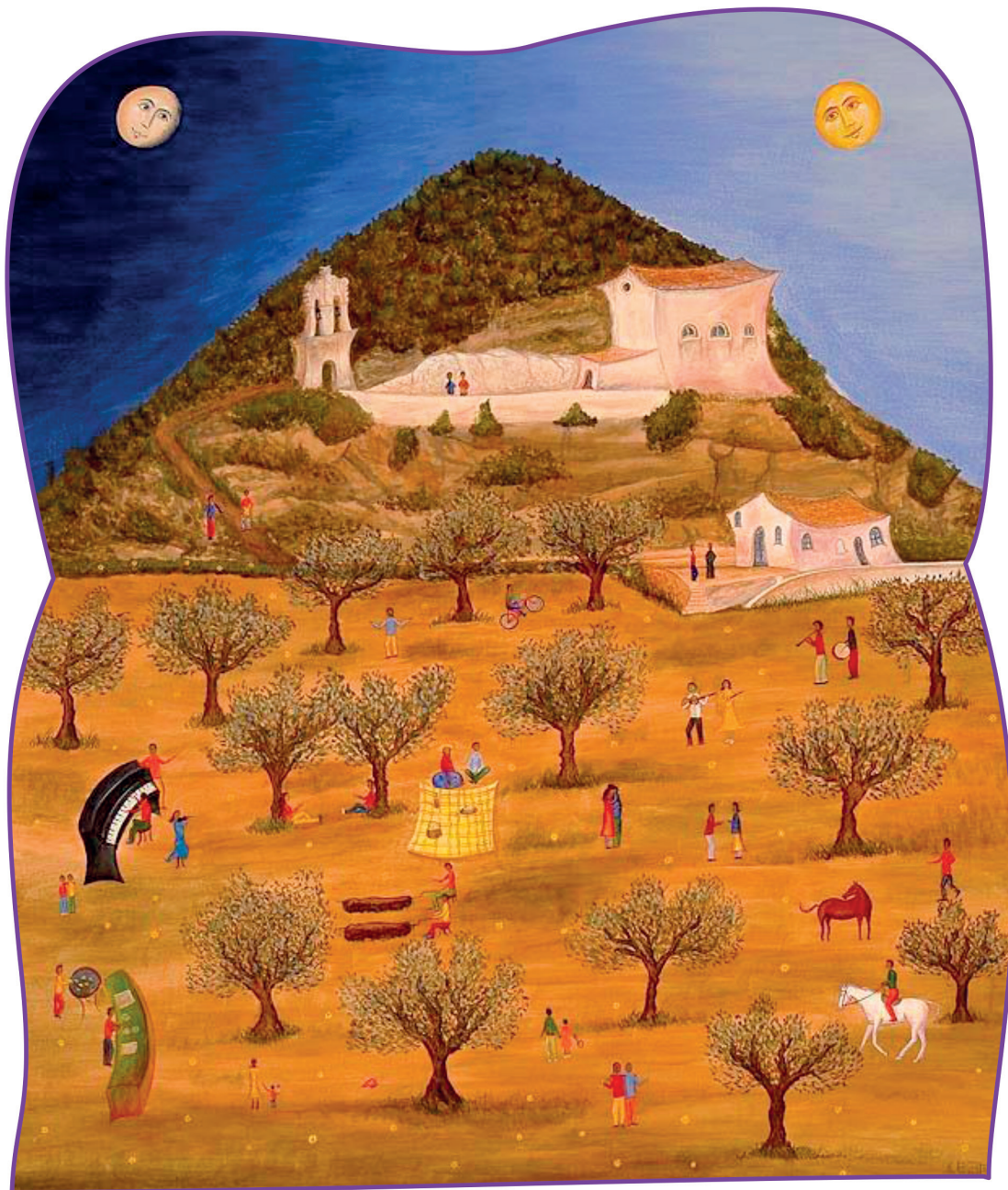
- 1.** Παρατηρούμε προσεκτικά τους πίνακες που απεικονίζουν την επιστροφή του ασώτου γιου. Σκεφτόμαστε και συζητάμε για τον καθένα από αυτούς:
  - ↓ Τι βλέπω;
  - ↓ Τι σκέφτομαι γι' αυτό που βλέπω;

↓ Τι με κάνει να
αναρωτιέμαι; Τι άλλο θα
ήθελα να ξέρω;

2. Αν ο άσωτος γιος
φεύγοντας άφηνε ένα
σημείωμα στο σπίτι
του, τι λες να έγραφε;
Μαζεύουμε τα σημειώματα,
τα διαβάζουμε και συζητάμε
το περιεχόμενό τους ή τη
σημασία τους.

Θρησκευτικές γιορτές: μέρες γεμάτες χαρά και σημασίες

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Στις γιορτές ερχόμαστε κοντά ο ένας με τον άλλο, μοιραζόμαστε εμπειρίες και συναισθήματα χαράς. Στις γιορτές της Εκκλησίας μαθαίνουμε να ζούμε με τους άλλους τη χαρά και την αλληλεγγύη και ταυτόχρονα γνωρίζουμε το βαθύτερο νόημα και τη σημασία τους. Γνωρίζοντας τις γιορτές και τα έθιμα άλλων θρησκειών, μαθαίνουμε καλύτερα τη ζωή και τον πολιτισμό τους.

I. Χαιρόμαστε γιορτάζοντας

Ζωή χωρίς γιορτή είναι μακρύς δρόμος χωρίς πανδοχείο

- ↓ Τη φράση αυτή την είπε ο αρχαίος έλληνας φιλόσοφος Δημόκριτος.
- ↓ Μου αρέσουν οι γιορτές. Πάντα μου άρεσαν, από παιδί.

- ↓ Χριστούγεννα χιονισμένα, παιδικής αθωότητας ή απλώς παγωμένα, αλλά γυρίζοντας από την εκκλησία στο σπίτι, το τζάκι να καίει «παπύρι».
- ↓ Πρωτοχρονιά μέσα στο δυνατό ψύχος, με τον Παντοκράτορα στον τρούλο της εκκλησίας, πουντιασμένο και ολομόναχο εκεί πάνω, να ζεσταίνεται από τις ανάσες μας, τις φλόγες των κεριών και το πολυκάντηλο.
- ↓ Μεγάλη Εβδομάδα, λιβάνια και αγριολούλουδα στα χέρια των

μαυροφορεμένων γυναικών.
Πρόβες για τον επιτάφιο με
φάλτσες πλην κατανυκτικές φωνές.

↓ Δεκαπενταύγουστος, με ούζο
και χλωρό τυρί μετά τη λειτουρ-
γία, πριν τα κλαρίνα και το τρι-
ήμερο πανηγύρι κάτω από τα
θεόρατα πλατάνια.

↓ Μαθητής θυμάμαι, περίμενα
πώς και πώς τις γιορτές των
Χριστουγέννων και της Πρωτο-
χρονιάς. Λίγες μέρες πριν από
τις διακοπές, χαμένος μέσα στο
κρύο σπίτι που με φιλοξενούσε,
ξάπλωνα το βράδυ έχοντας τον
νου μου εκεί, στο χωριό. Ήταν
η πρώτη μου νοσταλγία για τον
τόπο, τους ανθρώπους, τα φυτά
και τα ζώα, ιδιαίτερα τα πουλιά.

↓ Μου αρέσουν οι γιορτές. Ακόμη και τώρα που μεγάλωσα, μόλις δω τις πρώτες χριστουγεννιάτικες βιτρίνες και τα χιλιάδες φωτάκια στους δρόμους, μια γλυκιά ανυπομονησία με κυριεύει και βρίσκω αφορμές να μπαινοβγαίνω σε φούρνους και ζαχαροπλαστεία, να μυρίζω και να θαυμάζω τους λόφους με τα μελομακάρονα, τους κουραμπιέδες, τις δίπλες και τα σκαλτσούνια και τα λογής αρτοσκευάσματα.

↓ Μου αρέσουν επίσης πολύ και τα λιγότερο εντυπωσιακά πολύχρωμα φωτάκια με τα οποία στολίζουν τα μπαλκόνια και τις βεράντες τους οι Αθηναίοι (που μπορεί να είναι Αλβανοί, Πολωνοί ή Ρουμάνοι, όπως πριν

από χρόνια είχαμε Ηπειρώτες, Ρουμελιώτες και Νησιώτες Αθηναίους), καθώς αναβοσβήνουν, μαζί με τα φώτα των χριστουγεννιάτικων δέντρων και χτυπούν στον παλμό μιας μεγάλης γιορτής, λίγο πριν αυτή εκραγεί με όλα τα φώτα, τα χρώματα και τους πίδακες της χαράς και του γέλιου.

Μιχάλης Γκανάς, ποιητής

Οι γιορτές του Αποστόλη

Ο Απόστολος μπήκε πρωί πρωί στην εκκλησία. Πρωτοχρονιά. Βέβαια, μόλις ξύπνησε, βρήκε δίπλα στο μαξιλάρι του τα δώρα του Αη Βασίλη. Και το μεσημέρι θα έχει γιορτινό τραπέζι με τη βασιλόπιτα

στη μέση. Κάνοντας αυτές τις σκέψεις, ετοιμαζόταν κιόλας για την εκκλησία. Η μητέρα του έδωσε και το πρόσφορο, να δώσει στον παπα-Λευτέρη, αφού θα πήγαινε πρώτος εκείνος στη λειτουργία.

Ο δεκάχρονος Απόστολος αγαπάει πολύ ν' ακούει τους ψάλτες. Είναι ένα αδύνατο παιδί, αρκετά ψηλό για την ηλικία του. Εκτός από το ιερό, όπου βοηθάει, πάει και στο ψαλτήρι. Σιγά, σιγά έμαθε αρκετά από τον συμπαθητικό ψάλτη της Οσίας Ξένης. Ας μην πολυκαταλαβαίνει τα λόγια των τροπαρίων· του αρέσει το μέλος τους, καθώς λέει ο ψάλτης, που του μαθαίνει τα βυζαντινά σημαδόφωνα. Τώρα τον ακολουθεί με προσοχή καθώς ψάλλει το:

Συγκαταβαίνων ο Σωτήρ τω
γένει των ανθρώπων, καταδέ-
ξατο σπαργάνων περιβολή ο
οκταήμερος κατά την Μητέρα,
ο άναρχος κατά τον Πατέρα...

Κινώντας ο Σωτήρας Χριστός
να 'ρθει κοντά στο γένος των
ανθρώπων, καταδέχθηκε να
βάλει σπάργανα μωρού, Αυ-
τός που ήταν οκτώ ημερών
γεννημένος από τη Μητέρα
και άναρχος (αιώνιος) από
τον Πατέρα...

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Πώς αισθανόμαστε, όταν
γιορτάζουμε; Φτιάχνουμε
έναν πίνακα γεμάτο λέξεις,

χρώματα, σύμβολα και εικόνες που εκφράζουν τη διάθεσή μας την ημέρα που γιορτάζουμε.

- 2.** Πηγαίνουμε μία βόλτα στη γειτονιά μας και εντοπίζουμε πού βρίσκεται η κοντινότερη στο σχολείο μας εκκλησία. Κρατάμε σημειώσεις: Πού βρίσκεται; Σε ποιες οδούς; Σε πλατεία; Τι άλλο υπάρχει γύρω; Πόσο μακριά από το σχολείο μας; Στην τάξη φτιάχνουμε το πλάνο της γειτονιάς μας σχεδιάζοντας τον ναό της και το σχολείο μας.
- 3.** Χωριζόμαστε σε ομάδες και παρουσιάζουμε σκηνές από το πανηγύρι του χωριού ή

της περιοχής μας και σκηνές
από γιορτές στο σπίτι μας.

II. Μέρες γιορτής των Χριστιανών Εκκλησιαστικός χρόνος

Ο χρόνος κάνει κύκλους. Το βλέπουμε κάθε μέρα: στις κινήσεις του ήλιου, στις φάσεις του φεγγαριού, στις εποχές που αλλάζουν. Κάθε πρωτοχρονιά αρχίζει ένας καινούριος κύκλος για τον χρόνο. Γι' αυτό και τη γιορτάζουμε όλοι με δώρα, πυροτεχνήματα και ξεφαντώματα. Όμως υπάρχει και ένας άλλος κύκλος χρόνου, ο εκκλησιαστικός, που ξεκινά την 1η Σεπτεμβρίου. Είναι και η εποχή της σποράς της γης, δηλαδή της αρχής του κύκλου της ζωής των φυτών.

80 / 29 - 30

Οι γιορτές του εκκλησιαστικού χρόνου

Οι γιορτές είναι μέρες του χρόνου αφιερωμένες στη λατρεία του Θεού και στην τιμή και την ανάμνηση των αγίων. Οι χριστιανοί τίμησαν πρώτα-πρώτα την ημέρα της Κυριακής, γιατί είναι η μέρα της Ανάστασης του Χριστού. Σιγά-σιγά όμως, όσο η μνήμη των χριστιανών πλήθαινε από συγκινητικές παραδόσεις και

γεγονότα, οι χριστιανοί καθιέρωσαν τον κύκλο των γιορτών της χρονιάς. Κάποιες από αυτές γιορτάζονται πάντοτε σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία και λέγονται ακίνητες (π.χ. Χριστούγεννα, ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου). Κάποιες άλλες δεν έχουν σταθερή ημερομηνία και λέγονται κινητές (π.χ. Πάσχα). Ανάλογα με τα πρόσωπα που τιμούνται, ονομάστηκαν δεσποτικές (αφιερωμένες στον Χριστό), θεομητορικές (αφιερωμένες στην Παναγία) και γιορτές των αγίων (αφιερωμένες στους χριστιανούς αγίους).

Κάθε μέρα ένας άγιος. Η ονομαστική γιορτή των χριστιανών

Η μέρα της γιορτής του κάθε χριστιανού είναι μια ξεχωριστή μέρα.

Γιορτάζει ο άγιος, του οποίου έχει το όνομα. Όλοι του εύχονται «χρόνια πολλά», «να ζήσεις», τον επισκέπτονται και του δίνουν δώρα. Ταυτόχρονα θυμάται πως αυτός ο άγιος που έζησε πριν πολλά χρόνια, αγάπησε πολύ τον Θεό και τους ανθρώπους και έκανε πράξεις σπουδαίες. Ο κάθε πιστός χριστιανός έχει προστάτη τον άγιό του και προσπαθεί να του μοιάσει.

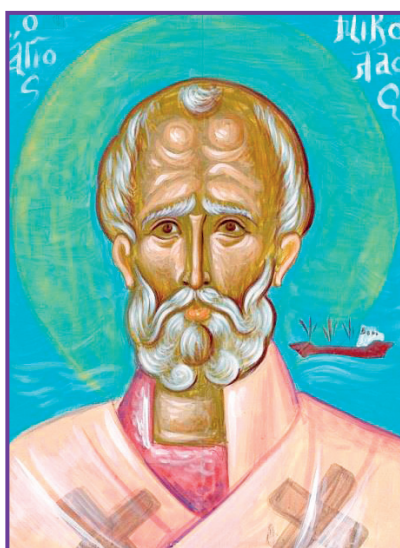
Οι πόλεις γιορτάζουν τον Άγιό τους. Η χαρά της πανήγυρης

Κάθε περιοχή έχει έναν ναό, μια εκκλησία, με το όνομα ενός αγίου. Όταν γιορτάζει ο άγιος αυτής της εκκλησίας, γίνεται μια μεγάλη γιορτή, ένα πανηγύρι. Όπου κι αν γίνεται, σε μικρή ή μεγάλη πόλη,

συγκεντρώνονται όλοι οι ενορίτες. Αυτό τους ενώνει και δυναμώνει την αγάπη και τη συνεργασία μεταξύ τους. Πριν από το πανηγύρι, η εκκλησία στολίζεται. Από την παραμονή γίνεται ο Εσπερινός και οι πιστοί πηγαίνουν στην εκκλησία το πρόσφορο. Την επόμενη μέρα, στη Λειτουργία, ευλογούνται οι άρτοι (γλυκά ψωμιά, ζυμωμένα με μυρωδικά και πασπαλισμένα με ζάχαρη), που μοιράζονται αργότερα στους πιστούς. Το απόγευμα της ημέρας της γιορτής, γίνεται λιτάνευση της εικόνας του Αγίου (περιφορά της, δηλαδή, στους δρόμους της ενορίας), στη διάρκεια της οποίας ψέλνουν ο ιερέας και οι ψάλτες.

Στη συνέχεια, οι ενορίτες διασκεδάζουν, τραγουδούν, χορεύουν. Σε

πολλά μέρη της Ελλάδας, ο χορός των πανηγυριών στήνεται έξω από τον ναό. Στην Ήπειρο, τα πανηγύρια διαρκούν τρεις μέρες με χορό και τραγούδι στην κεντρική πλατεία του χωριού. Στα Καλάβρυτα, οι νέοι διοργανώνουν αγώνες με άλογα κατά τη διάρκεια του πανηγυριού. Στη Σίφνο, στο πανηγύρι του προφήτη Ηλία, όλοι οι πανηγυράδες, με τη σειρά, θα φάνε στα τραπέζια του μοναστηριού τη ρεβιθάδα, μια σούπα από ρεβίθια.

Δοξαστικό

Τι γλυκιά που είναι η ώρα της
Γιορτής.
Και τι μεθυστικά απλωμένη η
λησμονιά
την κυριαρχία της χαράς εγκαθιστά.
Λες και το πανηγύρι της ζωής
αρχίζει
μόναχα σήμερα· τα περασμένα
σβήσαν μονομιás·
και πως γιορτάζει μεταξύ μας η
καταλλαγή
Θεού κι ανθρώπων ανεξάντλητα
αδερφωμένων...
Τάκης Παπατσώνης

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Θυμάμαι μια μεγάλη γιορτή της εκκλησίας ή ένα πανηγύρι στο χωριό μου. Καταγράφω το τι γινόταν και το πώς πέρασα και τα ανακοινώνω στην τάξη.

Τα ελληνικά σχολεία γιορτάζουν Ο Αγιασμός

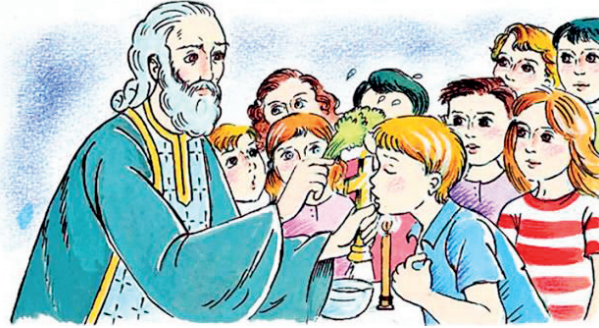
Οι χριστιανοί τελούν αγιασμό σε πολλές περιπτώσεις στη ζωή τους, όταν ξεκινούν κάτι καινούριο. Την

πρώτη του μήνα στις εκκλησίες.
Στα εγκαίνια ενός καινούριου σπι-
τιού ή καταστήματος. Σε ένα και-
νούριο καράβι ή αυτοκίνητο πριν
από το πρώτο του ταξίδι. Με τον
αγιασμό, οι πιστοί ζητούν να τους
στηρίξει η χάρη του Θεού.

Ο Σχολικός Αγιασμός

Την πρώτη μέρα κάθε νέας σχο-
λικής χρονιάς γίνεται στο σχολείο
ο αγιασμός από τον ιερέα της ενο-
ρίας. Ο παπάς, φορώντας το πε-
τραχήλι του, λέει ευχές και ψάλλει
ύμνους. Το Ευχολόγιο (βιβλίο της
Εκκλησίας με ευχές), ο Σταυρός,
ένα γυάλινο δοχείο με νερό, ένα
κλωναράκι βασιλικός, ένα κερί και
ένα λιβανιστήρι βρίσκονται στο
τραπέζι μπροστά του.

Ο παπάς παρακαλεί τον Θεό να στείλει το Άγιο Πνεύμα, να δώσει υγεία και να φωτίσει τα παιδιά που αρχίζουν τη νέα σχολική χρονιά. Τον παρακαλεί ακόμη να αγιάσει το νερό που δίνει ζωή και δύναμη. Βυθίζει στο νερό τρεις φορές τον Σταυρό, ψάλλοντας: «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου». Ὕστερα, κρατώντας το κλωνάρι τον βασιλικό, ραντίζει όλους με το νερό του αγιασμού. Τους δασκάλους, τα παιδιά, τους γονεῖς που ἔχουν ἔρθει. Για τον καθένα ἔχει και μια ευχή: «Καλή πρόοδος», «Καλή χρονιά», «Ο Θεός να σας ευλογεί».

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου,
καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν
σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι, κατὰ
βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ σὸν
φυλάττων, διὰ τοῦ Σταυροῦ σου
πολίτευμα.

Σώσε, Κύριε, τον λαό σου και
αξίωσε τον να χαρεί τα αγαθά Σου.
Σε όσους σε σέβονται χάριζε νίκες
ενάντια στο κακό, και σκέπαζε
με τον Σταυρό σου αυτούς που
πιστεύουν σ' εσένα.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Κατασκευάζουμε με χαρτόνι και φαντασία το ρολόι του χρόνου στην τάξη. Πάνω του σημειώνουμε τους μήνες και τις μέρες με τις βασικές χριστιανικές γιορτές.
- 2.** Σε ένα σχοινί ή στο ταμπλό της τάξης κρεμάμε ένα χαρτάκι με το όνομά μας, το όνομα του αγίου/της αγίας το οποίο έχουμε και τη μέρα της γιορτής μας. Για να ομορφύνουμε τη δημιουργία μας ακόμα περισσότερο, βρίσκουμε και κολλάμε μια εικόνα του αγίου/της αγίας ή τη ζωγραφίζουμε και μόνοι μας.

Η γιορτή των Τριών Ιεραρχών

Πολλοί είναι οι σπουδαίοι ιεράρχες της χριστιανικής Εκκλησίας. Ξεχωριστά όμως γιορτάζει τρεις: τον Μέγα Βασίλειο, τον Γρηγόριο τον Θεολόγο και τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο, που έζησαν τον 4ο αιώνα μ.Χ. Καθένας έχει τη δική του γιορτή· αλλά και τους τρεις μαζί οι χριστιανοί τους γιορτάζουν στις 30

Ιανουαρίου, γιατί έχουν πολλά κοινά γνωρίσματα. Ήταν επίσκοποι που ζούσαν απλή ζωή χωρίς πολυτέλειες. Αφιέρωσαν τη ζωή τους στους φτωχούς συνανθρώπους τους και στους δυστυχισμένους. Ήταν πάρα πολύ μορφωμένοι και έγραψαν σπουδαία βιβλία. Αγάπησαν τα γράμματα και τον πολιτισμό των αρχαίων Ελλήνων. Έγιναν μεγάλοι δάσκαλοι, αλλά και σπουδαίοι ρήτορες. Για τη σοφία τους και την καλοσύνη τους, ο λαός τους εκτιμούσε και τους αγαπούσε.

Ο Μέγας Βασίλειος ήταν επίσκοπος στην Καισάρεια της Καππαδοκίας. Είχε σπουδάσει φιλοσοφία, νομικά, ρητορική, μαθηματικά, αστρονομία, ιατρική, φιλολογία. Θα μπορούσε, δηλαδή, να γίνει δικηγόρος, καθηγητής φιλοσοφίας,

μαθηματικός, αξιωματούχος άρχοντας της περιοχής του. Εκτός από τις σπουδές του, είχε και μεγάλη περιουσία από τους γονείς του και θα μπορούσε να την κάνει ακόμη μεγαλύτερη με το επάγγελμα που θα διάλεγε. Ωστόσο, ο Βασίλειος προτίμησε να συγγράφει αδιάκοπα, χωρίς κανένα κέρδος, προσπαθώντας να κάνει τη χριστιανική του πίστη κατανοητή στους απλούς ανθρώπους και πειστική στους μορφωμένους της εποχής του. Πούλησε την περιουσία του και έχτισε τη Βασιλειάδα, ένα ίδρυμα για τη φροντίδα και την περίθαλψη των φτωχών, των ορφανών, των γερόντων, των ασθενών και των ξένων.

Ο Γρηγόριος ο Θεολόγος γεννήθηκε στη Ναζιανζό της Καππαδοκίας. Σπούδασε φιλοσοφία, ρητορική, νομικά και φιλολογία στην Αθήνα και συνδέθηκε με βαθιά φιλία με τον Βασίλειο. Έγινε ιερέας. Είχε μεγάλο λογοτεχνικό χάρισμα. Ό,τι έγραφε, ήταν έργο τέχνης. Κι αυτός, όπως ο φίλος του Βασίλειος, απαρνήθηκε την περιουσία του και αφοσιώθηκε στην Εκκλησία. Αργότερα, ενώ είχε γίνει επίσκοπος σε μια μικρή πόλη, τον κάλεσαν να γίνει Πατριάρχης στην Κωνσταντινούπολη. Γρήγορα ωστόσο εγκατέλειψε τον θρόνο του Πατριάρχη και επέστρεψε στη μικρή επαρχία του. Έγραφε ασταμάτητα σπουδαία θεολογικά κείμενα, γι' αυτό και ονομάστηκε «Θεολόγος».

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος γεννήθηκε στην Αντιόχεια της Συρίας. Σπούδασε θεολογία, φιλοσοφία, ρητορική. Κι αυτός προτίμησε να συγγράφει και να κηρύττει αδιάκοπα για όλα τα θέματα της εποχής του. Έγινε ιερέας και για τις υπέροχες ομιλίες του ονομάστηκε «Χρυσόστομος». Οργάνωσε συσσίτια για χιλιάδες φτωχούς. Μετά από λίγο καιρό έγινε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Δημιούργησε όμως μεγάλες έχθρες εναντίον του, επειδή κατέκρινε τα λάθη των αρχόντων. Δεν υποχώρησε ποτέ, ακόμη κι όταν απειλήθηκε η ζωή του. Γι' αυτό και εξορίστηκε πολλές φορές. Στη διάρκεια μιας απ' αυτές πέθανε από τις κακουχίες.

Τη γιορτή των Τριών Ιεραρχών την καθιέρωσε ο βυζαντινός αυτοκράτορας Αλέξιος Κομνηνός το 1100 για να σταματήσουν οι διαμάχες μεταξύ των πιστών σχετικά με το ποιος από τους τρεις Αγίους ιεράρχες είναι ο πιο σπουδαίος. Το 1842 το Πανεπιστήμιο της Αθήνας καθιέρωσε την 30η Ιανουαρίου ως τη μέρα γιορτής των Τριών Ιεραρχών και αφιερωμένης στην Παιδεία και στα Γράμματα. Από τότε ως σήμερα, οι Τρεις Ιεράρχες θεωρούνται προστάτες των δασκάλων, των μαθητών, των φοιτητών και γενικά όσων σπουδάζουν. Η μέρα της γιορτής τους είναι και σχολική γιορτή.

Σοφά λόγια των τριών Ιεραρχών

Μέγας Βασίλειος

- ↓ Στο σπιτικό του συνετού και του σοφού αντάμα, πήγαινε κάθε μέρα. Μα εκεί που πλούτη είναι πολλά, πάντα να κάνεις πέρα.
- ↓ Όπως οι μέλισσες διαλέγουν το νέκταρ από τα λουλούδια, έτσι κι εσείς να διαλέγετε αυτά που διαβάζετε. Να κρατάτε τα καλά και τα ωφέλιμα.

Γρηγόριος ο Θεολόγος

- ↓ Πώς το καταλαβαίνετε, να έχετε εσείς περισσεύματα και ο άλλος να πεινά;
- ↓ Η παιδεία είναι το πρώτο από τα αγαθά τα οποία έχουμε. Από αυτήν έχουμε ωφεληθεί στην ευσέβεια και λατρεία του Θεού. Δεν

πρέπει να περιφρονούμε την παιδεία, αλλά πρέπει να θεωρούμε αμαθείς και αμόρφωτους εκείνους που έχουν αυτή την αντίληψη.

Ιωάννης ο Χρυσόστομος

- ↓ Θα πω για κάποιον ότι με αγαπά, όχι μόνον όταν με επαινεί, αλλά και όταν με ελέγχει για να με διορθώσει.
- ↓ Πλούσιος δεν είναι εκείνος που έχει πολλά, αλλά εκείνος που δεν έχει ανάγκη από τίποτα.

Απολυτίκιο των Τριών Ιεραρχών

Τούς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας
τῆς Τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν
οἰκουμένην ἀκτίσι δογμάτων θείων
πυρσεύσαντας, τοὺς μελιρρύτους
ποταμούς τῆς σοφίας, τοὺς τὴν
κτίσιν πᾶσαν θεογνωσίας νόμασι
καταρδεύσαντας, Βασίλειον τόν
μέγαν, καί τόν Θεολόγον Γρηγόριον,
σύν τῷ κλεινῷ Ἰωάννη, τῷ τὴν
γλῶτταν χρυσορρήμονι, πάντες
οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταί,
συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν·
αὐτοί γάρ τῇ Τριάδι, ὑπέρ ἡμῶν ἀεὶ
πρεσβεύουσιν.

Αυτά τα τρία φωτεινά αστέρια που παίρνουν λάμψη από τον Θεό, αυτούς που φώτισαν την οικουμένη με τη θεϊκή διδασκαλία, αυτά τα ποτάμια της σοφίας που ξεδίψασαν όλη την πλάση με τη γνώση του Θεού (τον Μέγα Βασίλειο, τον Γρηγόριο τον Θεολόγο και τον ξακουστό Ιωάννη που τα λόγια του ήταν χρυσάφι), όλοι εμείς που θαυμάζουμε τη σοφία τους, ας μαζευτούμε να τους τιμήσουμε με ύμνους, γιατί αυτοί πάντοτε παρακαλούν τον Θεό για μας.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Παρατηρούμε προσεκτικά τις εικόνες των Τριών Ιεραρχών. Σκεφτόμαστε και απαντάμε στην τάξη στα ερωτήματα:

↓ Τι βλέπω;

↓ Τι σκέφτομαι γι' αυτό που βλέπω;

↓ Τι είναι αυτό που με κάνει να αναρωτιέμαι;

Φροντίζουμε οι απαντήσεις μας να είναι στηριγμένες σε λογικά επιχειρήματα, τα οποία συζητάμε όλοι μαζί.

2. Ακούμε το απολυτίκιο των Τριών Ιεραρχών. Με τη βοήθεια του δασκάλου ή της δασκάλας μας, ή και του

δασκάλου ή της δασκάλας της Μουσικής, αναλαμβάνουμε να το μάθουμε και να το ψάλλουμε την παραμονή της γιορτής σε όλο το σχολείο ή, αν εκκλησιαστούμε, ζητάμε από τους ψάλτες να τους βοηθήσουμε κι εμείς να το ψάλλουν τη στιγμή που πρέπει.

3. Φτιάχνουμε εικονόλεξα με σοφά λόγια των Τριών Ιεραρχών.

III. Γιορτές των Εβραίων και των Μουσουλμάνων

Η αρχή της χρονιάς για τους Εβραίους (Ρος Ασανά)

Είναι η εβραϊκή πρωτοχρονιά. Έθιμο της γιορτής είναι η αγορά ενός καινούριου ρούχου ή κοσμηματος. Το γεύμα αυτής της μέρας είναι εορταστικό και περιλαμβάνει ειδικά τρόφιμα με συμβολική σημασία. Καθώς τα γεύονται, οι Εβραίοι απαγγέλλουν ιδιαίτερες ευλογίες για το καθένα ξεχωριστά. Για

το ρόδι εύχονται: «Είθε ο Θεός να πληθύνει τις καλές μας πράξεις, όπως τους σπόρους του ροδιού».

Το τέλος του Ραμαζανιού των Μουσουλμάνων (Ιντ αλ-Φιτρ)

Είναι γιορτή των μουσουλμάνων που κρατάει τρεις μέρες και συνδέεται με το τέλος του Ραμαζανιού, δηλαδή της νηστείας τους. Η οικογένεια αυτή τη μέρα με τα καλά της ρούχα πηγαίνει στο τζαμί και στη συνέχεια επισκέπτεται φιλικά σπίτια. Είναι μια μέρα γιορτής, χαράς ενότητας και ειρήνης.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Με τη βοήθεια και την καθοδήγηση του δασκάλου ή της δασκάλας μας αναζητούμε πληροφορίες και συγκεντρώνουμε φωτογραφικό υλικό για την εβραϊκή πρωτοχρονιά (Ρος Ασανά) και το τέλος του Ραμαζανιού (Ιντ αλ-Φιτρ) των μουσουλμάνων. Στη συνέχεια, συζητούμε στην τάξη για τη σημασία που έχουν αυτές οι γιορτές για την οικογενειακή τους ζωή.

IV. Χριστιανικά σύμβολα

Σύμβολο: Πολλές φορές ένα αντικείμενο, μια εικόνα, ένα σχήμα φανερώνουν και κάτι άλλο πέρα από αυτό που δείχνουν. Αυτά λέμε πως είναι σύμβολα. Για παράδειγμα: ο Σταυρός είναι το σύμβολο των χριστιανών, το περιστέρι είναι το σύμβολο της ειρήνης, οι πέντε κύκλοι είναι το σύμβολο των ολυμπιακών αγώνων.

Ο Σταυρός, σύμβολο των χριστιανών

Ο Σταυρός είναι το πιο σημαντικό σύμβολο των χριστιανών. Βλέποντάς τον οι χριστιανοί θυμούνται τη Σταύρωση του Χριστού και τη μεγάλη του αγάπη για τους ανθρώπους. Όταν κάνουν τον σταυρό τους,

παίρνουν δύναμη από την αγάπη του Χριστού για τη ζωή τους. Παλιά, οι μητέρες έκαναν τον σταυρό τους ή σταύρωναν τα παιδιά τους και οι γιαγιάδες τα εγγόνια τους, λέγοντας: «Ιησούς Χριστός νικά κι όλα τα κακά σκορπά». Κάθε χρόνο στις 14 Σεπτεμβρίου οι πιστοί γιορτάζουν την Ύψωση του Τιμίου Σταυρού και ο κόσμος πηγαίνει στην εκκλησία γλάστρες με βασιλικό ή άλλα λουλούδια, που ονομάζονται «σταυρολούλουδα». Εκείνη τη μέρα τηρείται νηστεία.

Τι λέει η παράδοση για την εύρεση του Σταυρού του Χριστού

Η μητέρα του Μεγάλου Κωνσταντίνου, η Αγία Ελένη, ήταν χριστιανή. Πήγε, λοιπόν, να προσκυνήσει

στους Αγίους Τόπους το 326 μ.Χ. Όταν έφτασε εκεί, άρχισε ν' αναζητά τον Σταυρό του Χριστού. Ψάχνοντας έφτασε στον Γολγοθά, δηλαδή, στο μέρος που είχε σταυρωθεί ο Χριστός. Εκεί, έβαλε να σκάψουν και βρήκαν τον Σταυρό. Το νέο μαθεύτηκε γρήγορα και κόσμος πολύς πήγαινε να προσκυνήσει. Εκεί που βρήκαν τον Σταυρό, η Αγία Ελένη έχτισε τον λαμπρό ναό της Αναστάσεως, που υπάρχει μέχρι σήμερα. Ο Τίμιος Σταυρός τοποθετήθηκε σε ψηλό σημείο μέσα στον ναό, για να μπορούν όλοι να τον βλέπουν και να τον προσκυνούν.

Μετά από χρόνια, οι Πέρσες κυρίεψαν τα Ιεροσόλυμα. Μαζί με άλλα πολύτιμα πράγματα πήραν και τον Τίμιο Σταυρό. Αυτό πίκρανε πολύ τους χριστιανούς. Δεν πέρασε

όμως πολύς καιρός και ένας πολύ σπουδαίος αυτοκράτορας του Βυζαντίου, ο Ηράκλειος, νίκησε τους Πέρσες. Πήρε έτσι πίσω τον Τίμιο Σταυρό και τον έφερε στην Κωνσταντινούπολη. Με μεγάλη συγκίνηση οι χριστιανοί είδαν τον πατριάρχη να υψώνει τον Σταυρό. Κάθε χρόνο, στις 14 Σεπτεμβρίου, θυμόμαστε τα γεγονότα αυτά και γιορτάζουμε την Ύψωση του Τιμίου Σταυρού.

Θρησκευτικά Γ΄ Δημοτικού, 2006

Μια άλλη ιστορία από τα βυζαντινά χρόνια

Ο Κωνσταντίνος ο Μέγας, πριν γίνει μέγας και πρώτος χριστιανός βασιλιάς των Ρωμαίων, πολεμούσε με εχθρούς πολύ περισσότερους απ' τους δικούς του στρατιώτες. Σκεφτόταν πως θα χυθεί αίμα άδικα.

Ήταν αδύνατο να νικήσει. Και με τους σκοτεινούς αυτούς λογισμούς βγήκε έξω από τη σκηνή του. Τότε, «μεσούσης ημέρας», δηλαδή το μεσημέρι, είδε στον ουρανό έναν σταυρό σχηματισμένο από φωτεινά αστέρια και μαζί αστέρια που σχημάτιζαν στα ρωμαϊκά τη φράση: «Εν τούτω νίκα». Κατάλαβε. Διέταξε αμέσως να κατασκευαστεί σταυρός από χρυσάφι. Σύνταξε τη στρατιά του και μπροστά ο ίδιος, αλλά πιο μπροστά ακόμη ένας στρατιώτης με υψωμένο τον σταυρό σε κοντάρι, όρμησε εναντίον των εχθρών. Τους κυνήγησε κι αυτοί σκορπίστηκαν στους πέντε ανέμους. Το θαύμα νίκησε μέσα του και την ειδωλολατρία. Ζήτησε να μάθει την ιστορία του Εσταυρωμένου, πίστεψε στον Χριστό και αργότερα βαπτίστηκε.

Πώς κάνουν τον σταυρό τους οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί

- ↓ Ενώνουν τα τρία πρώτα δάχτυλα του δεξιού χεριού
- ↓ Τα σηκώνουν ενωμένα προς το μέτωπο
- ↓ Μετά τα κατεβάζουν προς την κοιλιά
- ↓ Στη συνέχεια προς τον δεξιό ώμο
- ↓ Και τέλος στον αριστερό ώμο.

Τον σταυρό τους κάνουν και οι Καθολικοί

Οι καθολικοί κάνουν τον σταυρό τους με τον δικό τους τρόπο από τα αριστερά προς τα δεξιά, δίχως ιδιαίτερο συμβολισμό για τα δάχτυλα του χεριού.

Κάνουν τον σταυρό τους οι Προτεστάντες;

Οι προτεστάντες δεν συνηθίζουν να κάνουν τον σταυρό τους όταν προσεύχονται, αν και τοποθετούν τον σταυρό σε κεντρικά σημεία των ναών τους. Αυτό βέβαια το θεωρούν θέμα παράδοσης και συνήθειας. Δεν πιστεύουν, δηλαδή, πως όποιος κάνει τον σταυρό του κάνει κάτι λάθος στα μάτια του Θεού.

Άλλα σύμβολα του Χριστιανισμού

Τα γράμματα Α και Ω:
Η αρχή και το τέλος. Συμβολίζουν
τον Χριστό, που είναι η αρχή και το
τέλος του κόσμου.

Ο αμνός,
που συμβολίζει τη θυσία του Χρι-
στού.

Η άγκυρα, που συμβολίζει την ελπίδα.

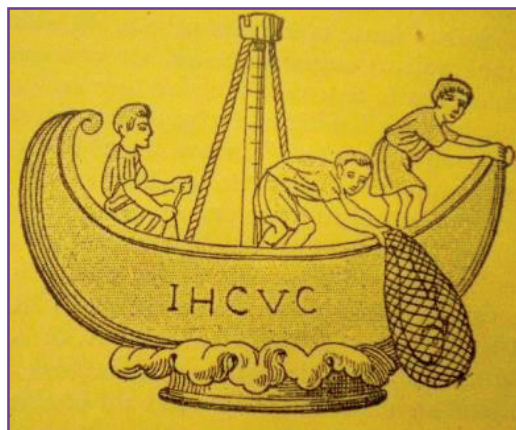
Το σχήμα ενός ψαριού ή η λέξη ΙΧΘΥΣ, που με τα γράμματά της σχηματίζεται μια ακροστιχίδα με το περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης: Ιησούς, Χριστός, Θεός, Υιός, Σωτήρ.

**Η άμπελος,
που συμβολίζει την Εκκλησία.**

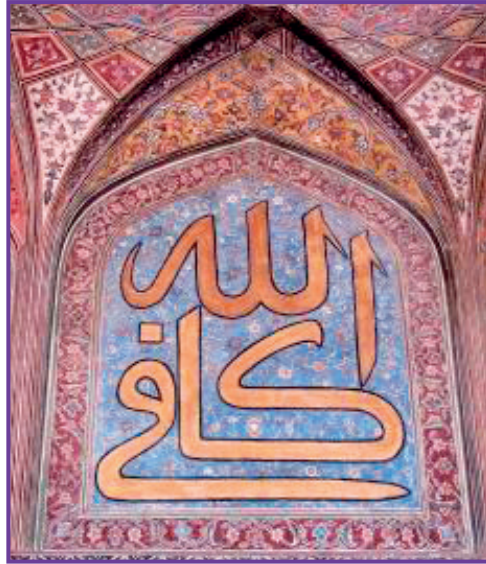
**Το καράβι,
που συμβολίζει την Εκκλησία.**

Ν. Τα σύμβολα και το όνομα του Θεού των Εβραίων και των Μουσουλμάνων

Το άστρο του Δαυίδ

Σύμβολο του Εβραϊσμού και στοιχείο της σημαίας του Ισραήλ. Η παράδοση των Εβραίων αναφέρει ότι ο Δαβίδ είχε στα χέρια του μια τέτοια ασπίδα κατά τη διάρκεια της νίκης του εναντίον του γίγαντα των Φιλισταίων Γολιάθ.

Αραβούργημα με το όνομα του Αλλάχ

Η θρησκεία του Ισλάμ δεν επιτρέπει να εικονίζεται ο Αλλάχ. Ωστόσο τα τζαμιά (όπου συγκεντρώνονται οι πιστοί για να προσευχηθούν) διακοσμούνται με αραβουργήματα με το όνομα του Αλλάχ ή φράσεις από το Κοράνι.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Με τη βοήθεια και την καθοδήγηση του δασκάλου ή της δασκάλας μας συγκεντρώνουμε φωτογραφικό υλικό με σύμβολα των δύο θρησκειών.

Γιαχβέ, Αδωνάι, Ελοχίμ

Η Παλαιά Διαθήκη διηγείται την προσωπική συνάντηση του Θεού

με τον Μωυσή πάνω στο όρος Σινά, μπροστά στη φλεγόμενη βάτο. Σ' αυτήν τη συνάντηση ο Μωυσής ζήτησε από τον Θεό να του αποκαλύψει ποιο είναι το όνομά του, γιατί με το όνομα δηλώνεται και φανερώνεται η ταυτότητα κάποιου. Μετά από αυτήν τη συνομιλία οι Εβραίοι θεωρούν ότι ο Θεός τούς έδωσε ένα εξαιρετικό προνόμιο: τους αποκάλυψε το προσωπικό του όνομα και έτσι τους έδωσε τη δυνατότητα να λατρεύουν έναν προσωπικό Θεό και όχι μια μακρινή και απρόσωπη θεότητα. Το όνομα του Θεού στην ελληνική μεταφορά της εβραϊκής λέξης είναι Γιαχβέ ή Ιεχωβά (στα ελληνικά: «Εγώ ειμί ο Ων», «Εγώ είμαι αυτός που είμαι»). Αποτελείται από τέσσερα εβραϊκά γράμματα, γι'

αυτό λέγεται «Τετραγράμματο» και είναι το κυριότερο όνομα του Θεού. Οι Εβραίοι θεώρησαν ότι, επειδή το όνομα αυτό είναι πολύ ιερό, δεν έπρεπε να το προφέρουν. Γι' αυτό και όταν διαβάζουν τις Γραφές, το αντικαθιστούν με το όνομα «Αδωνάι» (Κύριος) και στην καθημερινή ομιλία τους με τη λέξη «χασέμ», που σημαίνει «το Όνομα». Στην Παλαιά Διαθήκη ο Θεός αναφέρεται πολλές φορές και με το όνομα «Ελοχίμ», που φανερώνει τον δυνατό και ζωντανό Θεό.

Τα ονόματα του Αλλάχ

Σύμφωνα με την παράδοση των μουσουλμάνων, που συνεχίζει την παράδοση της Παλαιάς Διαθήκης, ο Θεός (Αλλάχ) έχει πολλά ονόματα

με τα οποία δηλώνονται διάφορες
ιδιότητες της ύπαρξής του.

**Κυριακή:
μια σημαντική ημέρα
της εβδομάδας
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3**

125 / 43

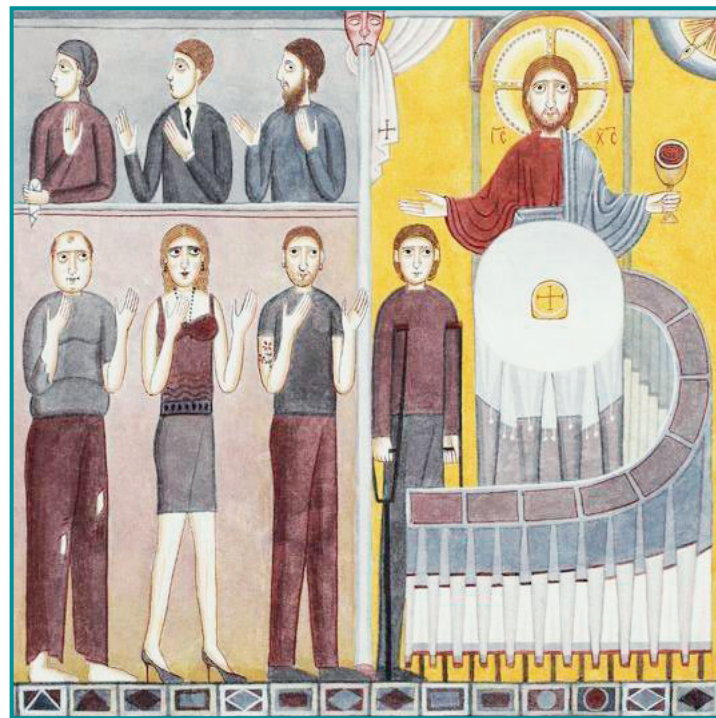
Η Κυριακή είναι πάντοτε μια ξεχωριστή μέρα της εβδομάδας. Για τη ζωή των χριστιανών είναι μέρα χαράς, συνύπαρξης και λατρείας. Με την τέλεση της Θείας Λειτουργίας την Κυριακή, η πίστη και η ζωή της Εκκλησίας γιορτάζεται με ιδιαίτερα λαμπρό τρόπο. Ξεχωριστές μέρες προσευχής και λατρείας έχουν και άλλες θρησκείες, όπως ο Ιουδαϊσμός και το Ισλάμ.

I. Μια διαφορετική ημέρα

Μέρα αργίας ή μέρα γιορτής;

Την Κυριακή οι χριστιανοί πηγαινούν από νωρίς το πρωί στην εκκλησία για να συμμετέχουν στην

πιο σημαντική τελετή, τη Θεία Λειτουργία. Είναι γι' αυτούς μέρα γιορτής, αφού συναντιούνται για να προσευχηθούν όλοι μαζί, να δείξουν την αγάπη τους μεταξύ τους και, το πιο σημαντικό απ' όλα, να κοινωνήσουν.

Η Κυριακή για τους περισσότερους ανθρώπους είναι μέρα αργίας και αποχής από την καθημερινή δουλειά τους, η οποία αρκετές

φορές μπορεί να είναι βαρετή και κουραστική. Συνεπώς, είναι μέρα χαράς, που προσφέρεται για ξεκούραση και διασκέδαση. Για πολλούς συνανθρώπους μας είναι και μέρα για έξοδο στο βουνό ή στη θάλασσα, σε αθλητικά κέντρα για να γυμναστούν, στο καφενείο ή στο θέατρο και τον κινηματογράφο, για επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους.

Όμως είναι και αρκετοί άνθρωποι που δεν μπορούν να μην εργαστούν την Κυριακή. Είναι οι κτηνοτρόφοι που πρέπει να φροντίζουν κάθε μέρα τα κοπάδια τους για τροφή και νερό. Είναι υπάλληλοι και εργάτες στα μεγάλα εργοστάσια που παράγουν το ηλεκτρικό ρεύμα. Είναι οι μάγειροι και οι σερβιτόροι

στα εστιατόρια και στα καφενεία.
Κάποιοι από αυτούς δεν εργάζονται
μια άλλη μέρα της εβδομάδας.

Κώστας Καρυωτάκης, Κυριακή

Ο ήλιος ψηλότερα θ' ανέβει
σήμερα που 'ναι Κυριακή.
Φυσάει το αγέρι και σαλεύει
μια θημωνιά στο λόφο εκεί.

Τα γιορτινά θα βάλουν, κι όλοι
θα 'χουν ανάλαφρη καρδιά:
κοίτα στο δρόμο τα παιδιά,
κοίταξε τ' άνθη στο περβόλι.

Τώρα καμπάνες που χτυπάνε
είναι ο Θεός αληθινός.
Πέρα τα σύννεφα σκορπάνε
και μεγαλώνει ο ουρανός. [...]

Κωνσταντίνος Καβάφης, Στην εκκλησία

Την εκκλησίαν αγαπώ –τα
εξαπτέρυγά της,
τ' ασήμια των σκευών, τα κηροπήγιά
της,
τα φώτα, τες εικόνες της, τον
άμβωνά της.
Εκεί σαν μπω, μες σ' εκκλησία των
Γραικών·
με των θυμιαμάτων της τες ευωδίες,
μες τες λειτουργικές φωνές και
συμφωνίες,
τες μεγαλοπρεπείς των ιερέων
παρουσίες
και κάθε των κινήσεως τον σοβαρό
ρυθμό
-λαμπρότατοι μες στων αμφίων τον
στολισμό-
ο νους μου πηαίνει σε τιμές μεγάλες

της φυλής μας, στον ένδοξό μας
Βυζαντινισμό.

Γιάννης Ρίτσος, Κυριακή

Κυριακή, και μας ξύπνησαν οι
καμπάνες.

Βγήκαν τα παιδιά με τα ποδήλατα.

Βγήκαν τα πουλιά με τις καρότσες.

Κ' ένα φύλλο στάθηκε και ρώτησε:

Τι θα γίνω εγώ μονάχο μου στο

ψήλωμα

να με δέρνει ο αγέρας και το πέλαγο

κι ούτε να 'χω ένα σκοινί να το

τραβήξετε

να σας φυλλοκαμπανίσω όλο το

πράσινο;

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.** Περιγράψουμε στον διπλανό ή στη διπλανή μας πώς περνάμε συνήθως την Κυριακή μας. Τι κάνουμε ίδιο με τις άλλες μέρες και τι διαφορετικό;
- 2.** Σε μικρές ομάδες φτιάχνουμε μια παγωμένη εικόνα που να

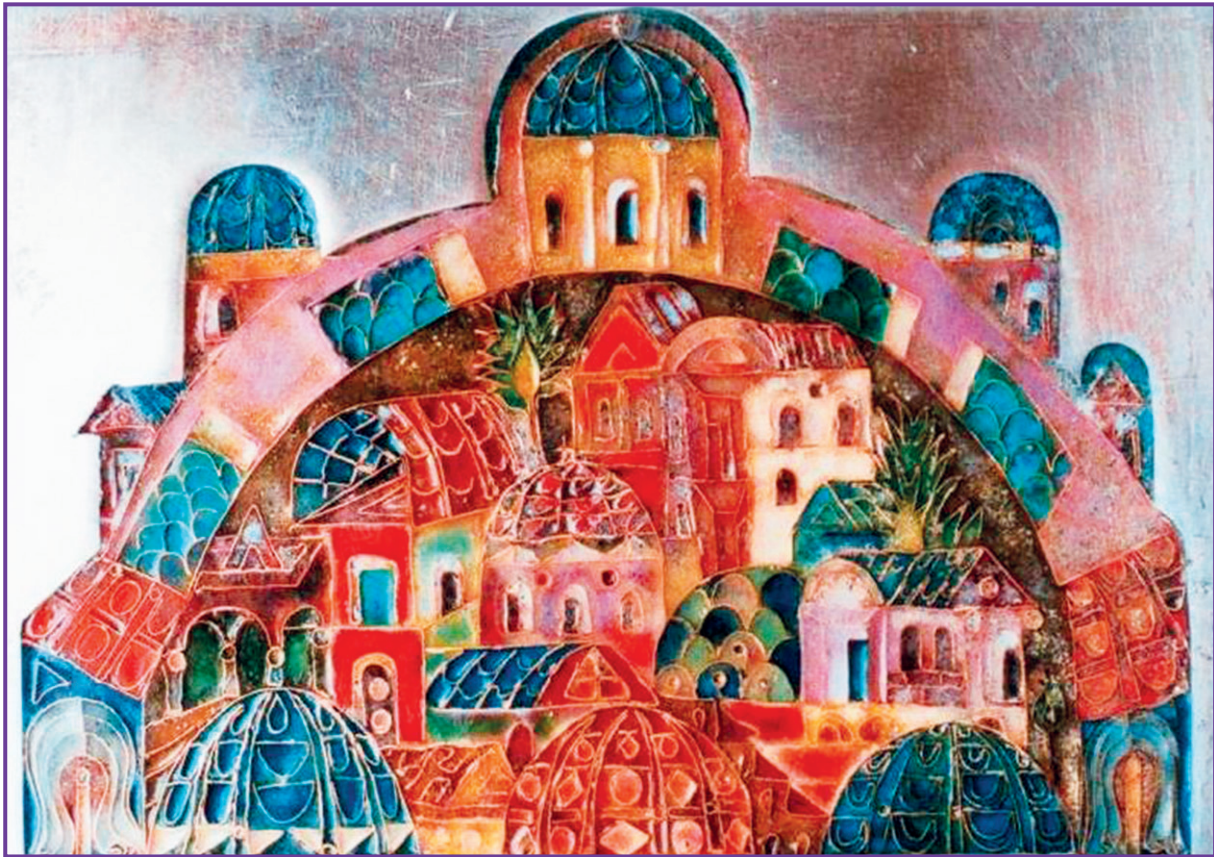
αναπαριστά μια Κυριακή. Οι σκέψεις και τα συναισθήματά μας θα πρέπει να φαίνονται στο πρόσωπό μας και οι δραστηριότητές μας στη στάση του σώματός μας!

II. Η Κυριακή των Χριστιανών

Σύμφωνα με την Αγία Γραφή, μια μέρα είναι αφιερωμένη στον Θεό: «Και είδε ο Θεός όλα όσα δημιούργησε κι ευχαριστήθηκε. Ήταν όλα πάρα πολύ καλά. Μετά ο Θεός ξεκουράστηκε. Κι ευλόγησε τη μέρα την εβδόμη, όταν πια όλα τα είχε τελειώσει, και την ξεχώρισε για να την τιμούν όλοι οι άνθρωποι. Να ξεκουράζονται και να δοξάζουν τον

**Θεό για όλα τα ωραία έργα του»
(Γεν 1, 31. 2,3). Για τους χριστιανούς, η ημέρα αυτή είναι η Κυριακή.**

Η κυριακάτικη πρόσκληση

Την Κυριακή, σε κάθε πόλη και χωριό της Ελλάδας, οι καμπάνες που χτυπούν προσκαλούν τους χριστιανούς στη Θεία Λειτουργία. Η ετοιμασία αρχίζει από το σπίτι.

134 / 46

Όλοι πλυμένοι, καθαροί, με τα καλά τους ρούχα. Πριν τη Θεία Λειτουργία, όσοι πρόκειται να κοινωνήσουν δεν τρώνε.

Η εκκλησία ολόφωτη περιμένει τους χριστιανούς, με τη μυρωδιά του λιβανιού και τις μελωδίες των ύμνων. Ανάβουν το κερι τους, προσκυνούν τις εικόνες και ύστερα στέκονται πλάι-πλάι σιωπηλοί, συμμετέχοντας με προσοχή. Όταν η Θεία Λειτουργία τελειώσει, ο ιερέας μοιράζει στους πιστούς το αντίδωρο.

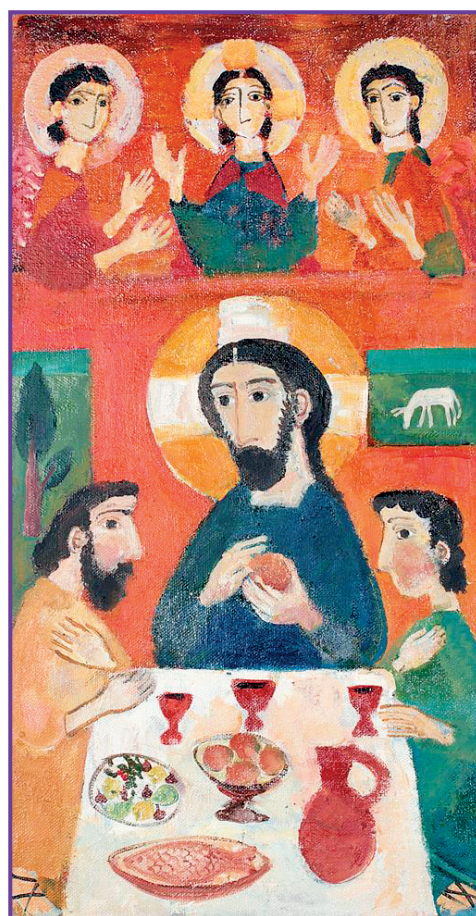
Η Θεία Λειτουργία μέσα στον ναό

Η θεία Λειτουργία γίνεται στον ναό της κάθε ενορίας. Λέγεται και **Θεία Ευχαριστία**. Την ώρα της θείας Λειτουργίας επαναλαμβάνεται

όλη η ζωή του Χριστού και μάλιστα ο Μυστικός Δείπνος. Για να γίνει Θεία Λειτουργία χρειάζεται να υπάρχουν Αγία Τράπεζα, ιερά σκεύη και ιερά άμφια, καθώς και τα τίμια δώρα: το πρόσφορο (άρτος ένζυμος, δηλαδή ζυμωτό ψωμί) και το νάμα (οίνος ερυθρός, δηλαδή κόκκινο κρασί). Χρειάζεται οπωσδήποτε συμμετοχή των πιστών, τουλάχιστον ενός, που μπορεί να είναι ο ψάλτης.

Η Θεία Λειτουργία αρχίζει όταν ο ιερέας, κρατώντας το Ευαγγέλιο από την Ωραία Πύλη, λέει με δυνατή φωνή: «Ευλογημένη η βασιλεία του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος». Αφού ζητήσουν την ειρήνη για όλο τον κόσμο, συνεχίζεται με ύμνους και ψαλμούς.

Έπειτα γίνεται η **Μικρή Είσοδος**, που συμβολίζει την ερχομό του Χριστού στον κόσμο και τη διδασκαλία του στους ανθρώπους. Η **Μικρή Είσοδος** είναι μια λιτανεία. Ο ιερέας κρατάει ψηλά το Ευαγγέλιο και μπροστά του πηγαίνει ένα παπαδάκι που κρατά μία λαμπάδα, η οποία συμβολίζει τον Ιωάννη τον Βαπτιστή που άνοιξε τον δρόμο

για τον ερχομό του Χριστού στη γη. Όταν η λιτανεία φτάσει κοντά στο ιερό Βήμα, ο ιερέας σηκώνει ψηλά το Ευαγγέλιο και λέει δυνατά: «**Σοφία! Ορθοί!**», που θα πει: «Έρθε η Σοφία του Θεού. Σηκωθείτε όρθιοι για να την υποδεχθείτε».

Ακολουθεί ο Τρισάγιος Ύμνος, δηλαδή το «**Άγιος ο Θεός, άγιος Ισχυρός, άγιος Αθάνατος, ελέησον ημάς**», και αφού ο ψάλτης διαβάσει το αποστολικό ανάγνωσμα, βγαίνει ο ιερέας στην Ωραία Πύλη, λέγοντας δυνατά: «**Σοφία! Ορθοί! Ακούσωμεν του Αγίου Ευαγγελίου. Ειρήνη πάσι**». Δηλαδή: «Να, η Σοφία του Θεού. Ας σταθούμε όρθιοι για να ακούσουμε το άγιο Ευαγγέλιο. Ειρήνη σε όλους».

Μετά γίνεται η Μεγάλη Είσοδος και πάλι με λιτανεία. Συμβολίζει την πορεία του Χριστού προς το Πάθος. Οι ιερείς κρατούν στα χέρια τους τα δώρα, δηλαδή το κρασί και το ψωμί (πρόσφορα) που θα αγιαστούν, τα οποία είναι η προσφορά όλης της Εκκλησίας, όλου του λαού. Λίγο μετά όλοι μαζί, ψάλτες

και λαός, απαγγέλλουν το Σύμβολο της Πίστεως: «Πιστεύω εις ένα Θεόν Πατέρα, Παντοκράτορα».

Στη συνέχεια, ο ιερέας λέει: «Λάβετε, φάγετε. Τούτο μου εστί το σῶμα», δηλαδή: «Πάρτε αυτό το ψωμί και φάτε το. Δεν είναι πια ψωμί, αλλά το σῶμα μου που μοιράζεται για χάρη σας, για τη συγχώρηση των αμαρτιών». Και πάλι λέει ο ιερέας: «Πίετε εξ αυτού πάντες. Τούτο εστί το αίμα μου», δηλαδή: «Όλοι απ' αυτό να πιείτε. Είναι το αίμα μου που δόθηκε για χάρη σας, για τη συγχώρηση των αμαρτιών».

Όλοι μαζί οι πιστοί λένε το «Πάτερ ημών». Ζητάνε συγχώρεση από τον Θεό, αφού πρώτα οι ίδιοι έχουν συγχωρέσει τους αδελφούς

**τους. Μέσα στο Ιερό, ο ιερέας ενών-
νει στο Άγιο Ποτήριο το Σώμα και
το Αίμα του Χριστού. Βγαίνει λέγο-
ντας: «Μετά φόβου Θεού, πίστεως
και αγάπης προσέλθετε», δηλα-
δή: «Ελάτε να μεταλάβετε. Με φόβο
στον Θεό, πίστη και αγάπη» και δί-
νει στους πιστούς τη **Θεία Κοινω-
νία.****

Η **θεία Λειτουργία** ολοκληρώνε-
ται με το «**Δι' ευχών...**» και ο ιερέας
μοιράζει το **αντίδωρο**. Όμως η **θεία
Λειτουργία** δεν τελειώνει εδώ μόνο
μέσα στον ναό γιατί ο ιερέας καλεί
τους πιστούς να συνεχίσουν να
ζουν όμορφα τη ζωή τους με αγάπη
και ειρήνη, όπως και μέσα στη **θεία
Λειτουργία.**

Κάθε εκκλησιαστική ευχή, κάθε ανάγνωση ιερού κειμένου, την ευλαβείτο ο άγιος Πορφύριος. Έπρεπε να λεχθούν με τον καλύτερο τρόπο. Σ' όλη του τη ζωή βοηθούσε αναρίθμητους ιερείς, μοναχούς, ψάλτες, αναγνώστες, να ψάλλουν και να διαβάζουν με τον πιο ωραίο τρόπο, αντάξιο του Θεού.

**Ανθολόγιο Συμβουλών Γέροντος
Πορφυρίου**

Στον εθνικό μας ποιητή Διονύσιο Σολωμό, όταν ήταν μικρό παιδί στη Ζάκυνθο, άρεσε πολύ να πηγαίνει στην εκκλησία. Εκεί τον έβαζαν να

διαβάζει στη Θεία Λειτουργία τον «Απόστολο», πριν ακουστεί το Ευαγγέλιο από τον ιερέα.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Συζητάμε με τον διπλανό ή τη διπλανή μας τι μπορούμε να σκεφτούμε και να κάνουμε μια τόσο ξεχωριστή ημέρα, όπως η Κυριακή. Με ποιους τρόπους μπορούμε να τη ζήσουμε, ώστε να είναι ξεχωριστή; Γράφουμε αυτό που συμφωνήσαμε και το μοιραζόμαστε με άλλη μια δυάδα. Τι σκέφτηκε αυτή η δυάδα; Κρατάμε τις καλύτερες ιδέες της κάθε δυάδας.

Κατόπιν, όλες οι ομάδες-τετράδες ανακοινώνουν σε όλη την τάξη τις ιδέες τους και η δασκάλα ή ο δάσκαλος τις γράφει στον πίνακα για να τις δούμε όλοι και όλες.

- 2.** Φτιάχνουμε παζλ με φωτογραφίες μικρών και μεγάλων εκκλησιών στην τάξη.
- 3.** Οργανώνουμε μία επίσκεψη σε μία εκκλησία ή, αν μπορούμε, παρακολουθούμε μετά την επεξεργασία του κεφαλαίου μία θεία Λειτουργία και στη συνέχεια συζητούμε.

III. Το Σάββατο των Εβραίων

Η ελληνική λέξη «συναγωγή» χρησιμοποιείται σε όλο τον κόσμο ως ονομασία για τον χώρο λατρείας των Εβραίων. Στον τοίχο που βρίσκεται στο βάθος του κτιρίου βρίσκεται τοποθετημένη η Ιερή Κιβωτός που περιέχει τα ιερά τους βιβλία. συναγωγές υπάρχουν σε πολλά μέρη του κόσμου και, βέβαια, και στην Ελλάδα. Οι σπουδαιότερες γιορτές των Εβραίων, αλλά και το Σάββατο, που είναι η ιερή τους μέρα, γιορτάζονται πάντοτε στη συναγωγή.

Για τους Εβραίους, το Σάββατο (Σαμπάτ) είναι η ονομασία της τελευταίας ημέρας της εβδομάδας και η λέξη «Σαμπάτ» σημαίνει «διακόπτω την εργασία». Το Σάββατο είναι μέρα ξεκούρασης, μελέτης και προσευχής για τους Εβραίους. Για να τηρήσει κανείς το Σαμπάτ πρέπει να απέχει από κάθε εργασία και δραστηριότητα. Το πρωί του Σαββάτου συγκεντρώνονται στον χώρο της συναγωγής όλα τα μέλη της εβραϊκής κοινότητας. Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους οφείλουν, ως ένδειξη σεβασμού, να έχουν καλυμμένο το κεφάλι με ένα μικροσκοπικό κάλυμμα, το οποίο ονομάζεται «κιπά», ενώ φορούν και ένα σάλι (ταλίτ) στους ώμους για την προσευχή.

Εκεί παρακολουθούν την ιερή τους ακολουθία, η οποία περιλαμβάνει:

- ↓ Την ανάγνωση και μελέτη των Γραφών: της Πεντατεύχου, που περιέχει τα 5 πρώτα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης, και της Τορά, που περιέχει ολόκληρη την εβραϊκή διδασκαλία από την αρχή της Βίβλου μέχρι τις μέρες μας.

- ↓ Την προσευχή, που συνοδεύεται με την απαγγελία διάφορων ψαλμών.
- ↓ Το κήρυγμα από τον ραβίνο, που διαβάζει και σχολιάζει αποσπάσματα από την Τορά.

Η επτάφωτος λυχνία (Μενορά) αποτελεί απαραίτητο ιερό σκεύος για κάθε συναγωγή. Την πρώτη Μενορά κατασκεύασε ο Μωυσής και έκαιγε αρχικά εκεί που οι Ισραηλίτες τοποθέτησαν την Κιβωτό της Διαθήκης με τις Δέκα Εντολές. Αργότερα συνέχισε να καίει και στον Ναό του Σολομώντα. Με τον καιρό έγινε σύμβολο των Ισραηλιτών και της εβραϊκής θρησκείας.

Ραβίνος είναι ο διδάσκαλος που τελεί τις θρησκευτικές τελετές των

Εβραίων και κηρύττει. Το όνομά του προέρχεται από την εβραϊκή λέξη «ραβί», που σημαίνει «μεγάλος, έξοχος». Είναι αυτός που έχει την εξουσία να διδάσκει την εβραϊκή θρησκεία. Ο ραβίνος είναι υπεύθυνος, επίσης, και για όλη την κοινότητα των Εβραίων που βρίσκονται εγκατεστημένοι σε έναν τόπο.

Οι Εβραίοι προσεύχονται

Υψώνω τα μάτια μου προς τα βουνά. Από πού θα έρθει η βοήθειά μου; Η βοήθειά μου έρχεται από τον Κύριο, τον δημιουργό του ουρανού και της γης. Ο Κύριος είναι ο φύλακας σου, ο Κύριος είναι στα δεξιά σου και σε ακολουθεί όπως η σκιά σου. Ο Κύριος σε φυλάει από κάθε κακό.

Εβραϊκό Προσευχολόγιο,
Ψαλμός ΡΚ΄

IV. Η Παρασκευή των Μουσουλμάνων

Η σημασία της Παρασκευής

Η ιερή μέρα λατρείας για τους μουσουλμάνους είναι η Παρασκευή. Το μεσημέρι της ημέρας

αυτής, οι μουσουλμάνοι πηγαίνουν στον τόπο λατρείας τους, που ονομάζεται τζαμί (ή τέμενος), για να προσευχηθούν. Το τζαμί αποτελεί το κέντρο της λατρευτικής ζωής των μουσουλμάνων.

Το κάλεσμα σε προσευχή του μουεζίνη

Από το τζαμί γίνεται η πρόσκληση πέντε φορές μέσα στην ημέρα, για να υπενθυμίσει στους πιστούς ότι έφτασε η ώρα της προσευχής. Πριν την είσοδό τους στο τζαμί, οι πιστοί οφείλουν να βγάλουν τα παπούτσια τους και να πλύνουν τα πόδια, τα χέρια και το πρόσωπό τους, σε ειδικό χώρο έξω από το τζαμί.

Οι πιστοί μέσα στο τζαμί την ώρα της προσευχής

Μέσα στο τζαμί δεν υπάρχουν καθίσματα. Όλο το δάπεδο είναι καλυμμένο με χαλιά. Οι πιστοί παρατάσσονται σε σειρές με το πρόσωπο στραμμένο προς τη Μέκκα, που είναι η ιερή πόλη του Ισλάμ. Ο ιμάμης στέκεται μπροστά στους συγκεντρωμένους και απαγγέλλει τους καθορισμένους στίχους από το Κοράνιο. Πίσω από τον ιμάμη, οι πιστοί προσεύχονται εκτελώντας ρυθμικά τις κινήσεις που προβλέπονται. Ο ιμάμης είναι ο καθοδηγητής και ο υπεύθυνος της μουσουλμανικής κοινότητας. Το Κοράνιο, είναι το ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων, που διαβάζεται στο τζαμί, αλλά όχι μόνο εκεί. Πάνω στο

Κοράνιο στηρίζεται όλη η θρησκεία του Ισλάμ.

ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Οργανώνουμε μια επίσκεψη στον ναό της ενορίας. Ζητάμε από τον ιερέα να μας δείξει πώς γίνεται η προσευχή και η λατρεία στην εκκλησία.

- 2. Γινόμαστε ερευνητές: Βρίσκουμε βίντεο ή ρωτάμε ανθρώπους που γνωρίζουν τι κάνει: α. ο ραβίνος και β. ο ιμάμης, για να βοηθήσουν τους πιστούς να προσευχηθούν.**
- 3. Φτιάχνουμε κουτιά πληροφοριών: Βρίσκουμε 2 χαρτονένια κουτιά, και στο κάθε ένα από αυτά βάζουμε αποκόμματα εφημερίδων και περιοδικών, ζωγραφιές, σημειώματα ή και αντικείμενα και κατασκευές που βρίσκουμε ή φτιάχνουμε σχετικά με την προσευχή των εβραίων και των μουσουλμάνων.**

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟ- ΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΑ

[όλα τα μεταφρασμένα βιβλικά κείμενα αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα της Αμερικανικής Βιβλικής Εταιρείας, πηγή: bibles.org]

- ↓ Άγγελου Σικελιανού, Λυρικός Βίος, τομ. Δ', εκδ. Ίκαρος, Αθήνα ³1975.
- ↓ Άλκη Ζέη, Το καπλάνι της βιτρίνας, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2011.
- ↓ Ανθολόγια Δημοτικού Α'- Β' τάξης και Γ'- Δ' τάξης, 2006.
- ↓ Ανθολόγιο για τα παιδιά του Δημοτικού, μέρος τρίτο, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, 1975.
- ↓ Άννα Κωστάκου-Μαρίνη, Το Πάσχα της Αννούλας, εκδ. Παρουσία, Αθήνα 1994.

- ↓ Άννα Κωστάκου-Μαρίνη, Οι γιορτές του Αποστόλη, εκδ. Αρμός, Αθήνα, 2001.
- ↓ Άννα Κωστάκου-Μαρίνη, Η γιορτή του Σωτήρη, εκδ. Αρμός, Αθήνα 1996.
- ↓ Αυτόν τον κόσμο τον καλό (Ράβε ξήλωνε) - 1972, Στίχοι: Βασίλης Ανδρεόπουλος Μουσική: Σταύρος Ξαρχάκος.
- ↓ Αν όλα τα παιδιά της γης – 1997, Στίχοι: Γιάννης Ρίτσος Μουσική: Μίμης Πλέσσας.
- ↓ Γέροντος Πορφυρίου, Ανθολόγιο Συμβουλών, εκδ. Ι. Γ. Ησ. Μεταμορφώσεως Σωτήρος, Μήλεσι Ωρωπού 2010.
- ↓ Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη, Δώσ' μου το χέρι σου, εκδ. Πατάκης, Αθήνα 2009.

- ↓ Γεώργιος Μέγας, Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας, εκδ. Εστία, Αθήνα 2007.
- ↓ Γιάννης Ρίτσος, Ποιήματα 1930-1960 τ. Β', εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1961· Ποιήματα [1938-1971], Μικρό Αφιέρωμα, τόμος Δ', εκδ. Κέδρος, Αθήνα ¹⁰1984.
- ↓ Διονύσιος Σολωμός, Ποιήματα και πεζά, εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1994.
- ↓ Εγώ κι εσύ μαζί - 1995 Στίχοι: Τζίμης Πανούσης Μουσική: Randy Newman, Αλκίνοος Ιωαννίδης & Τζίμης Πανούσης <https://www.youtube.com/watch?v=dgqhdKHzS3c>
- ↓ Έμιλυ Ντίκινσον, Έλα στον κήπο μου. Ποιήματα, (Ποίημα υπ' αρ. 324), εκδ. Αρμός, Αθήνα 2011.

- ↓ Ποιήματα, Μετάφρ. Μαρία Δαμόλη. Εκδόσεις «γιαλός», Αθήνα 2011.
- ↓ Θρησκευτικά Γ΄ τάξης Δημοτικού (1992).
- ↓ Θρησκευτικά Δ΄ τάξης Δημοτικού (1993).
- ↓ Θρησκευτικά Ε΄ τάξης Δημοτικού (1995).
- ↓ Θρησκευτικά ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού (1995).
- ↓ Θρησκευτικά Γ΄ τάξης Δημοτικού (2006).
- ↓ Θρησκευτικά Δ΄ τάξης Δημοτικού (2006).
- ↓ Θρησκευτικά Ε΄ τάξης Δημοτικού (2006).
- ↓ Θρησκευτικά ΣΤ΄ τάξης Δημοτικού (2006).
- ↓ Μαρία Γουμενοπούλου, Γλυκό

τσαμπί σταφύλι, εκδ. Πατάκης,
Αθήνα 2002.

- ↓ Όλες του κόσμου οι Κυριακές,
Album: Χάρις Αλεξίου- 24 τρα-
γούδια (1977), Στίχοι: Παπαδό-
πουλος Λευτέρης, Μουσική: Νι-
κολόπουλος Χρήστος
- ↓ Κώστας Καρυωτάκης, Ελεγεία
και Σάτιρες, εκδ. Ιδεόγραμμα,
Αθήνα 1997.
- ↓ Κοτσαλίδου Δόξα, Ο καθρέπτης
μου, εκδ. Ελληνοεκδοτική, Αθή-
να 2013.
- ↓ Νανουρίσματα και άλλα Δημοτι-
κά τραγούδια και παιχνίδια για
παιδιά, εκδ. Θυμάρι, Αθήνα 1994.
- ↓ Κώστας Καρυωτάκης, «Κυρια-
κή», από τη συλλογή Ελεγεία
και σάτιρες, 1927.
- ↓ Κωστής Παλαμάς, Ανθολογία,

- εκδ. Πατάκης , Αθήνα 2011.
- ↓ Μια νέα αρχή (We are the world)
- Παιδική Χορωδία Σπύρου Λάμπρου, Στίχοι: Τ. Θεοδωρόπουλος, Μουσική: Lionel Richie.
  - ↓ Μοναχή Γαβριηλία, Ανακυκλώνω
- Για να μάθουμε να πετάμε, εκδ. Τάλαντο
  - ↓ Μουντές Ματθαίος, Τα παιδιά, από τη συλλογή του Νηπιοβαπτισμός, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 1992.
  - ↓ Ματθαίος Μουντές, Ιστορίες από τη Βίβλο, Καινή Διαθήκη, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998.
  - ↓ Μαρίζα Ντεκάστρο, Βυζαντινή Τέχνη. Οδηγός για παιδιά, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2001.
  - ↓ Μαρίζα Ντεκάστρο, Διαβάζοντας τις βυζαντινές εικόνες, εκδ. Νέοι

- Ακρίτες, Αθήνα 1992.**
- ↓ **Ο παλιάτσος, Μουσική: Νότης Μαυρουδής, Στίχοι: Μέλπω Ζαροκώστα, Ερμηνεία: Δήμητρα Ζαχαρίου και χορωδία (1ο βραβείο στον διεθνή διαγωνισμό παιδικών χορωδιών της Λισσαβόνας το 1990), Πρώτη Ερμηνεία: Παιδική Χορωδία Ωδείου Kodaly.**
- ↓ **Όσκαρ Ουάιλντ, Ο εγωιστής γίγαντας, εκδ. Μίνωας, Αθήνα 2011.**
- ↓ **Σπύρος Κοκκίνης, Σχολική ποιητική ανθολογία, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» Ι.Δ. Κολλάρου και Σιας Α.Ε. 1974.**
- ↓ **Τα παιδιά διαβάζουν τη Βίβλο, εκδ. Ελληνική Βιβλική Εταιρία, Αθήνα 2005.**

- ↓ Τα παιδιά ζωγραφίζουν, Στίχοι: Μιχάλη Μπουρμπούλη, Μουσική: Γιώργου Χατζηνάσιου.
- ↓ Τζέλα, Λέλα, Κόρνας και ο Κλεομένης, «Ένας ίσον Κανένας», Μουσική, Στίχοι: Φοίβος Δεληβοριάς <https://www.youtube.com/watch?v=6DHnW0gVmNg>
- ↓ Τζιάνι Ροντάρι, Φλυαρίες ανάμεσα στον ουρανό και τη γη, τ.1, εκδ. Τεκμήριο, Αθήνα 1986.
- ↓ Ρένα Καρθαίου, Ανθολόγιο για παιδιά του Δημοτικού, Μέρος πρώτο, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1975.
- ↓ Σίμωνος μοναχού, Η ζωοφιλία των αγίων και η αγιοφιλία των ζώων, εκδ. Άγιος Στέφανος, Αθήνα 2007.
- ↓ Σταλαγματιές της αγάπης του Θεού, εκδ. Ιεράς Μονής Χρυσο-

πηγής, Χανιά 2006.

↓ Φώτω Σκορδά, Το πρώτο Πάσχα,
Η ιστορία του βασιλιά της καρ-
διάς μας, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα
2008.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

σ. 7 τοιχογραφία, Γιάννης Ζήκας

σ. 9 Ο Χριστός με τον Άγιο Μηνά,
6ος αιώνας

σ. 13 Χαρταετός στον Άγιο Λύπιο,
Μπάμπης Πυλαρινός, Γιορτή
2008

σ. 11 Μοναχική πρωτοχρονιά στο
λιμάνι, Μπάμπης Πυλαρινός,
Γιορτή 2008

σ. 21 σκηνή από την ταινία «Θυ-
σία» του Αντρέι Ταρκόφσκι,
1986

σ. 25 Μαθήτριες και μαθητές από

**το Λίβανο και το Bamiyan
(Αφγανιστάν), φωτογραφίες
Steve Mccurry**

- σ. 28** Ωδή στη διαφορετικότητα
- σ. 31** Ο εγωιστής γίγαντας, Walter Crane, εικονογράφηση στο βιβλίο «The Happy Prince and Other Tales» του Όσκαρ Γουάιλντ, 1888
- σ. 38** Ο Ισαάκ ευλογεί τον Ιακώβ, Giotto di Bondone(;), τοιχογραφία στη Βασιλική του Αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης, 1266
- σ. 46** Ο Ιωσήφ αποκαλύπτεται στα αδέρφια του (Γεν 36, 37-50), Marc Chagall, 1931
- σ. 49** Ο προφήτης Δαβίδ, Αντώνιος Φίκος, 2013
- σ. 51** Η μονομαχία του Δαβίδ με

τον Γολιάθ, Παρισινό Ψαλτήρι, Βυζαντινό χειρόγραφο (10ος αιώνας), Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας

σ. 55 Η στέψη του Δαβίδ ως βασιλιά, Παρισινό Ψαλτήρι, Βυζαντινό χειρόγραφο (10ος αιώνας), Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας

σ. 60 Η παραβολή του καλού ποιμένα (Λκ 15, 3-7), Nikola Saric, 2014

σ. 60 Η παραβολή του καλού ποιμένα (το χαμένο πρόβατο), Sawai Chinnawo

σ. 63 Η επιστροφή του ασώτου, Φώτης Κόντογλου

σ. 63 Η επιστροφή του ασώτου, Marc Chagall, 1975-76

σ. 66 Η επιστροφή του ασώτου, Έλενα Τσερκάσοβα

- σ. 66** Η επιστροφή του ασώτου,
Sieger Köder
- σ. 68** Ο καλός ποιμένας, ξυλόγλυπτος σταυρός από το Αβαείο της Maria Laach
- σ. 71** Το πανηγύρι του Άγιου Λύπριου, Μπάμπης Πυλαρινός, Γιορτή 2008
- σ. 73** Το νησί, Μπάμπης Πυλαρινός, Γιορτή 2008
- σ. 81** Ο Ευαγγελισμός, Μπάμπης Πυλαρινός
- σ. 85** Ο Άγιος Σπυρίδων, Μπάμπης Πυλαρινός
- σ. 85** Ο Άγιος Νικόλαος, Μπάμπης Πυλαρινός
- σ. 85** Ο Άγιος Διονύσιος Ζακύνθου, Μπάμπης Πυλαρινός
- σ. 87** Αγιασώτισες Χορεύοντες εις την Καρύνην, Χατζημιχαήλ Θεόφιλος

- σ. 92** Τρεις Ιεράρχες, Todor Mitrovic
- σ. 99** Τρεις Ιεράρχες οι του κόσμου φωστήρες, Κωνσταντίνος Βρούσγος
- σ. 101** Οι Τρεις Ιεράρχες ως μοναχοί θεολόγοι, Γεώργιος Κόρδης
- σ. 104** Εβραίοι προσεύχονται στη συναγωγή, Maurycy Gottlieb, 1878
- σ. 105** Μουσουλμάνοι γιορτάζουν το Eid al-Fitr, φωτογραφία El Rocio Romeria
- σ. 108** Το ξύλον (δένδρο) της ζωής, ψηφιδωτό από τη Βασιλική του Αγίου Κλήμη Ρώμης, 1118
- σ. 112** Η ύψωση του τιμίου Σταυρού, φορητή εικόνα από

την ορθόδοξη Εκκλησία της
Αμερικής

σ. 121 Ο Μωυσής και η φλεγόμενη
βάτος, Marc Chagall, 1966

σ. 124 Esmâu'î-Hüsniâ (τα όμορφα
ονόματα), ασημένιο δακτυ-
λίδι με τα 99 ονόματα του
Αλλάχ

σ. 125 Εσπερινός της Αγίας Τριά-
δος (λεπτομέρεια), Έλενα
Τσερκάσοβα, 2002

σ. 127 Η παραβολή του μεγάλου
δείπνου (ΛΚ 14, 15-24),
Nikola Saric, 2014

σ. 132 Λειτουργία στο Πρωτάτο,
Νίκος-Γαβριήλ Πεντζίκης,
1980

σ. 134 Η ουράνια Εκκλησία (λεπτο-
μέρεια), Νικόλαος Μαστερό-
πουλος, 2001, σύνθεση σε

σμάλτο από τη σειρά «Αποκάλυψη»

- σ. 137** Η κοινωνία των αποστόλων, Άγιος Νικόλαος των ορφανών, 1310-20
- σ. 137** Στον δρόμο προς Εμμαούς, Έλενα Τσερκάσοβα, 2010
- σ. 139** Μυστικός Δείπνος, Todor Mitrovic
- σ. 142** Το ουράνιο θυσιαστήριο (σύνθεση σε σμάλτο), Νικόλαος Μαστερόπουλος, 2001
- σ. 142** Προσφορά 4, Χρήστος Μποκόρος, 1997
- σ. 145** Εξοπλισμός για την προσευχή. Περιλαμβάνει ένα ταλίτ (σάλι προσευχής) με τη θήκη του, ένα τεφιλίν (δοχείο), ένα κιπά (σκουφάκι προσευχής) και ένα σιντούρ (προσευχητάρι),

- Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος**
- σ. 147** Η φυλή του Ασήρ (Γεν 49, 20), λιθογραφία από τη σειρά *Jerusalem Windows*, Marc Chagall, 1962
- σ. 149** Ραβίνος κρατά την Τορά φορώντας το Taleth (σάλι προσευχής), Marc Chagall, 1923
- σ. 153** Τζαμί στο Kashmir, φωτογραφία Steve McCurry
- σ. 153** Κεραμικό πλακίδιο τοίχου κοσμημένο με το ιερό τέμενος της Μέκκας με την Κάαβα στο κέντρο, Μουσείο Μπενάκη
- σ. 153** Κοράνιο του 18ου αιώνα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 1ου ΤΟΜΟΥ

1. Ζούμε μαζί

2. Η χαρά της γιορτής

3. Κυριακή

**Μια σημαντική ημέρα της
εβδομάδας**

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.